

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ז (תשפ"ג)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ מטות מסעי ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

טו מ"ב המסעות
בכל יהודי במושך חייו
מילתא הדת"א

יז יחיד מומחה
ניצוץ אורה חסידו לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יז סיום הגלות כתשלום בירור
רפ"ח ניצוצי הקדושה
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזריטש • מכתלי בית הדין • מגדנות



אגרא דכלה | דרכי כל הצדיקים נכונים ה
מאור עינים | מי שאינו נותן צדקה כספו מסריח ה
מאור ושמש | יש למאס התאוות עד הקאה ה

אוצרות גאוני הדורות

יד מלשה | רק המכבד את הת"ח יכול הוא להתיר את נדרו ה
דרך חיים שארית יהודה | הגאון מקור החטאים ו
עטרת יקנים | מניעת שיחה בין הנחת תפלין של יד לבין תפלין של ראש .. ו
בני יוסף | השגת התורה על ידי מעוט רדיפת ממון ו
כתב סופר | יציאת ישראל ממצרים בצער גרמה לרבוי מסעות המדבר ... ו
כהנת אלימלך | בזכות מסעות המדבר יצאו ישראל ממצרים קדם זמנם ... ו
ששון ויקר | גאלת ישראל ממצרים לא היתה גאלת עולם ו
נחלת יעקב | צערו של הקב"ה על יסורי המסעות חרף תועלתם הרבה ... ז
חמדת ישראל | עקר פונת משה רבנו ביציאה ממצרים היתה להגיע לארץ ישראל שלא כפונת שאר ישראל ז
בית ועד לחכמים | השגת הפרנסה כפי שמירת הלשון ז
אמרי ישראל | פרנסת האדם תלויה בדבורו ז
זרע ברך | בעל לשון הרע גלגול בכלב, ששניהם מזונותיהם מועטים ח
חובת השמירה | סגלת שמירת הלשון טובה מכל הסגלות ח
ארץ טוב | מדת השתיקה גורמת לרבוי השפע ח
בנין דוד | טובת השתיקה לפרנסת האדם ח
קרו דודו | פרנסתו של האדם מאמנות השתיקה ח

מעשי צדיקים

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יא
זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד טו

אוצר פניני החסידות

משנה למלך | במקום שהיה בו פעם אחת מכרח להיות שוב | לחכם די בפעם הראשונה, ולחכם ביותר אין נצרך אפילו הפעם הראשונה א
באר מים חיים | נדודי בני ישראל במדבר ממקום למקום היה עבור הוצאת ניצוצות קדושות ועל פי זה נקראו שמות מקומות המסעות א
נעם אליעזר | בכל פטיעה ומקום מטל על האדם תפקיד לתקן ב
ואלה הדברים שנאמרו לדוד | עקירת הנדר על ידי החכם - האדם סבור שישפר מעשיו על ידי נדרים והחכם מראה לו הדרך הנכונה ב
מחשופי הלבן | ששה סדרי משנה הם תקנו לאדם ב
קמץ המנקה | בני גד ובני ראובן היו במדרגת האבות ומשה רבנו שעבדו את הבורא גם בהיותם בעלי מקנה ג
מחשפי הלבן | סיים הגלילות בתשלום ברור רפ"ח ניצוצי הקדשה ג
לקוטי שיחות | נקט רש"י לשון 'מצר' - לרמוז על קריאת הפרישה בימי 'בין המצרים' ג
אגרא דכלה | כאשר יבטח בה' בשלמות יזכה להתגלות אלקות ד
עבודת ישראל | גם בימי בין המצרים יש להתחזק לעבד את הבורא בשמחה דתפארת שלמה | יש לצעק אל הקב"ה על כך שארץ הקדש תחת יד הישמעאלים ד
מאור ושמש | כח הדבור ומעלתו עצומה ה
מאור ושמש | יראת הרוממות כמו למלאך ה
בת עין | בתוך כל צרה גנוז חסד בהסתתר ה
שם משמאל | הסימן לעבודה אמתית - כאשר אינו חדל ממנה גם כאשר מתהפך עליו הגלגל ה
שפת אמת | עבודת ה' על ידי דמיונות היא גם אמתית ה
נעם אלימלך | כל השומע דברי תורה מפי הצדיק נדמה לו שכתוב בו בתורה ה

**מ"ח כרכים שכבר מאוירים את העולם:
 רמב"ם המבואר
 הפרוייקט ההיסטורי!**

- 👉 מנופה מוזהב ב"ג נפה
- 👉 ביאור רהוט משולב על הרף
- 👉 כותרות והקדמות נרחבות
- 👉 ילקוט ביאורים מקיף
- 👉 מאות אלפי הערות והוספות
- 👉 חובה לכל בן ישיבה

מספטים - סארה ופיקרו וסלוח תורת א	קרבנות - כבודות ושענות ב	זמנים - קידוש החדוש	טעם - סורי הטהרה/טהרה/תלמוד תורה
מספטים - סלוח ולוח ב	ניקין - נתיק פסוק	זמנים - תענית בעלה וטובה	טעם - עבודה רוח/תשובה
מספטים - סלוח ולוח ג	ניקין - עניבה	קדושה - איסורי ביאה א	אובה - קריאת שמע ותפילה [א]
מספטים - טוען וטען א	ניקין - טילה ואכירה א	קדושה - איסורי ביאה ב	אובה - תפילה [ב]
מספטים - טוען וטען ב	ניקין - טילה ואכירה ב	קדושה - איסורי ביאה ג	אובה - תפילין
מספטים - נחלת	קנין - מכירה א	קדושה - שחיטה א	אובה - ברכות א
מספטים - סתרוין א	קנין - מכירה ב	קדושה - שחיטה ב	אובה - ברכות ב מילה
שופטים - סתרוין ב	קנין - זכה וזמנה	קדושה - סאבלת אסורות א	זמנים - שבת א (א-ט)
שופטים - סתרוין א	קנין - שפיט	רעים - שפיטה וזבל א	זמנים - שבת ב (י-טו)
שופטים - סתרוין ב	קנין - שילוחן ושופין	רעים - שפיטה וזבל ב	זמנים - שבת ג (יז-כ)
שופטים - אבל	קנין - עבדים	קרבנות - קרבן פסח	זמנים - שבת ד (כא-כד)
שופטים - מלכים	מספטים - שכירות	קרבנות - כבודות ושענות א	זמנים - שבת ה (כו-ל)



אור הגאולה לישרי לב

נושאים בפרשיות מטות מסעי

טלטולי הנכרא

משנה למלך

רבי אלעזר מרישא זיע"א

במקום שהיה בו פעם אחת מכרה להיות שוב | לחכם די בפעם הראשונה, ולחכם ביותר אין נצרך אפלו הפעם הראשונה

שמעתי מכבוד קדשת אדמו"ר מצאנז ולה"ה בשם רבו - רבן של ישראל מראפשיץ ולה"ה כף. שמאמר העולם הוא: במקום שהיה איש פעם אחד מכרה להיות עוד הפעם. והוא אמר: לאיש חכם די פעם הראשון. והוא ו"ל אמר, שאם הוא חכם ביותר פטור אפלו מפעם האחד. עד כאן לשונו ששמעתי מפי קדשו ז"ל.

נרדת האדם ממקום למקום - לתקון עבורו או דורות קודמים

ואחר מחברינו אמר לי, ששמע ממנו פרוש על זה, שידוע מה שכל אחד הולך ממקום למקום, מחמת שצריך לתקן איזה דבר במקום הזה עבורו או עבור אבותיו או מגלגול הראשון.

אדם פשוט נצרך לנדוד כמה פעמים כדי לתקן

ואם איש פשוט הוא, אינו מרגיש זאת, רק הקדוש ברוך הוא לטובתו מסבב אליו סבה שנגאף לו שצריך לו לנדוד שמה לצורך סחורה וכדומה, ומחמת שמקטני הדעת הוא אין די לו בפעם אחת.

חכם מכין בפעם הראשונה מה שעליו לתקן, והחכם היותר גדול מבין זאת עוד כהיותו בביתו

והנה אם מזדמן זאת לאיש חכם, שהגם שמתחלה מבלי הרגשה הולך למקום הזה, אך כאשר בא שמה, רואה ומבין זאת מה שצריך לתקן, ודי לפניו בפעם אחת. אך החכם הגדול מרגיש זאת מקדם, ומתקן בביתו הכל, ואינו צריך להלך אפלו בראשונה.

מעשי התנאים והאמוראים ונדודיהם ממקום למקום המזכרים בחז"ל כוללים תקונים לכל הנדרש | על ידי כך יכול החכם לתקן זאת בביתו

ואמר הוא ז"ל, שהתקון בביתו כף הוא, שידוע שבדברי ש"ס ומדרשים תקועים סודות נוראים, וכל המעשיות של התנאים והאמוראים שהלכו ממקום למקום פגנו סודות גדולות והרבה תקונים תקנו, ונקתבו מעשיהם בהתורה הקדושה גם כן

בקדשה ובטהרה ובסודות גדולים, עד שאם צריך אחד מבני ישראל לנדוד מביתו לצורך איזה תקון פנ"ל, ואם לכב חכם הוא ולומד זאת פראוי, בהלמוד לבד פועל התקון ולא צריך בפעל ממש לטלטל את עצמו שמה.

באור ונפשי בעפר לכל תהיה - פתח לבי בתורתך על פי הנ"ל

וזהו שמתפללים בכל יום ונפשי בעפר לכל תהיה - פתח לבי בתורתך (תפילת אלקי נצור), אם נפשי צריך לתקון במקומות שונים להיות משוטט כמו עפר הנזרק על פני תבל, פתח לבי בתורתך שיבין לבי מתורתך מה שיש לי ללמד ממעשיות הצדיקים ואז אוכל להשאר בביתי ולתקן הכל מבלי טלטול, עד כאן לשונו.

כל מסע ותנייה של דור המדבר כלל סודות ותקונים נוראים

וכל הדברים האלו נוכל לרמוז כאן בדרך הנה, שהדור המדבר בפעל ממש נסעו ותנו במקומות הנחוצים להם, ובכל נסיעה ותנייה היתה סודות נוראים והרבה תקנו.

ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם - תקונים של דור המדבר במסעותיהם | מוצאייהם מלשון המצאה

וידוע שכל מי שגומר איזה דבר, בשם 'ממציא' נקרא, כי הוציא מפתח אל הפעל. ומחמת שהרבה דברים תקנו בהמסעות האלו ונעשה מזה תורה הקדושה, ולכן נאמר (לג ב) ויכתב משה את מוצאייהם, דהיינו מה שהמה ממצייאם הדברים ותקנו, למסעיהם כפי הנצרכים למסעיהם כן תקנו.

מוצאייהם מתפרש גם מלשון הוצאת שפתים - להוציא בשפתיו פסוקי התורה המדברים בענין המסעות

אך לאחר שנקתב זאת בהתורה הקדושה, הכנה זו מועלת להבא לדורות אחריהם. באם שצריך מי לתקן איזה דבר שלא במקומו, שלא צריך לטלטל את עצמו בפעל, רק מה שיוציא בשפתיו המסעות האלו גם כן די לו. ותכתב מוצאייהם סובל גם כן פרוש הוצאות שפתים, ובפרט שהתורה כף נקראת 'חיים הם למצאייהם' (משלי ד כב).

ואלה מסעיהם למוצאייהם - תקון המסעות כדורות הבאים על ידי הזכרת שפתים בלבד

וזאת קרמו לנו התורה הקדושה כף, ואלה מסעיהם, דהיינו לאחר שנתבאר ונקתב לפניו מסעיהם בפרוש, אזי מכשרים המה לתקן בהם מה שצריך רק למוצאייהם, דהיינו רק במה שמוציא בשפתים המסעות די להם, כי ישען בהתקונים שתקנו המה בפעל ממש. וד"ל:

באר מים חיים

רבי חיים מטשרנוביץ זיע"א

נדודי בני ישראל במדבר ממקום למקום היה עבור הוצאת ניצוצות קדושות ועל פי זה נקראו שמות מקומות המסעות

וכאשר אמר אדמו"ו הרב הקדוש החסיד המפרסם בוצינא דנהורא רבא ונקרא מורנו הרב רבי יחיאל מיכל זלה"ה, בפרוש הפתוב ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאייהם (לג ב).

כי הנה באמת כל מסעי בני ישראל כלם במדבר היו, ונדע אשר המדבר הוא מדבר שממה ארץ לא זרעה ולא ישב אדם בה מעולם, ואם כן איך נמצא בה שמות מקומות, מי שם שמות בה.

ואכן זה אשר הסב אלהים את העם דרך המדבר, הכל היה בכדי שיוציאו מן המדבר ברוחי ניצוצי הקדשה שנתפזרו שם מימות עולם ממיתת מלכין קדמאין ומשארי בחינות, ובכל מקום בואם, כפי ברוחי הקדשה שנתברר שם אותיות התורה - שהן אברי השכינה חיות ניצוצי הקדשה, כן קרא לו שם, תצרות או רתמה וכדומה.

באור הפסוק ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם וגו' על פי הנ"ל

וזה שאמר הכתוב ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה', פרוש שכתב כל מוצא אותיות התורה - חיות ניצוצי הקדשה שנתברר בכל מסע ומסע, כי ואלה מסעיהם למוצאייהם, כלומר שכל מסע ומסע הנאמרה בשמה, הכל הוא רק למוצאייהם, לפי מוצא הקדשה שנתמצאה שם.

ועל כן כתב את מוצאייהם, כי הן המה אותיות התורה שנתבררו והצרכו להכתב בתורה להשיבם אל שרשם, וכתבם על פי ה' כי הוא הידע אמתות אותיות הברורים שנתבררו וכן נכתבו בתורה, עד כאן דברי פי חכם חן (פרשת שמות - פרק א):



נעם אליעזר

רבי אליעזר זיסקינד מסקווילען זי"ע
בכל פסיעה ומקום מטל על האדם תפקיד לתקן

וּפְרָשָׁה זו פא ללמדנו פמה צריך איש ישראל להזהר בכל פסיעה ופסיעה ובכל מקום שהולך, להשתדל לעסק בעבודת השם יתברך, ועל ידי זה לתקן את אשר עליו מטל לתקן במקום ההוא.

באור הבעש"ט בפסוק 'מה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ'

כידוע פרוש מן הפעל שם טוב הקדוש (עיי' בסה"ק דגל מחנה אפרים בפרשתנו, ובמאור עינים ויקהל) על הפסוק 'מה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ' (תהלים לו כג), שבאמת כל דרכיו של אדם הוא מה המכין מצעדי גבר שישע למקום פלוני ופלוני לתקן שם את אשר עליו.

אלא שהאדם חושב כי 'דרכו' יחפץ, שהרצון בנסיעתו והליכתו הוא בשביל דרכו וצרכיו הפרטיים, אבל באמת

כל נסיעותיו ופסיעותיו מה נסבבו - כדי שיתקן את הניצוצים הקדושים שבמקום ההוא השייכים לחלקי נשמתו.

מ"ב מסעות כנגד שם מ"ב שעל ידו מעלים הניצוצות

ואיתא בספרים הקדושים, שמספר מ"ב מסעות היו נגד שם מ"ב שבו מעלים את כל הניצוצים הקדושים מעולם לעולם עליון (יעוין בסה"ק עבודת ישראל ואוהב ישראל שהאריכו בזה).

על ידי זהירות בדבור וקיום ודברת ב"ם אפשר להאחו בשם מ"ב ולתקן המטל עלינו

והנה גם אנו אף לפי קט דרגתנו ואין אתנו יודע עד מה, עם כל זה ככחנו להאחו בכח שם קדוש של שם מ"ב לתקן את המטל עלינו לתקן ולהעלות, והינו על ידי זהירות בהדבור לקיים מצות (דברים ו ז) וּדְבַרְתָּ בָּם (מורה על שם הקדוש מ"ב), ובכח זה נזכה גם אנו לתקן את אשר מטל עלינו.

טעם קריאת פרשיות מטות ומסעי יחד על פי הג"ל

ולרמז זאת קורין על פי רב ביחד פרשיות מטות ומסעי, שפרשת מטות מיסד על שמירת הדבור שייסודה במצות ודברת ב'ם, ובכח שם קדוש זה שאנו יכולים להאחו בו על ידי מצות ודברת ב'ם נזכה גם אנו לבא לתקן את ענין מ"ב המסעות, שמוכא בספרים הקדושים (יעו"ש באוהב ישראל) שזה שייך בכל אדם בכל דור ודור.

טעם קריאת הפרשה בימי כיון המצרים

והנה פרשה זו קורין תמיד בימי המצרים, כדי להראות לבני ישראל שכל המסעות האלו שטרחו בני ישראל במדבר, תכליתם היה להגיע על ידי זה להפגס להארץ, בן צריכים אנו לדעת שכל המסעות האלו שבארץ הגלות המור הזה, תכליתם להגיע על ידי זה להגאלה המקנה.

יעזר השם יתברך שנוזק בקרוב שהימים האלו יתפכחו לימי ששון ושמחה ומועדים וימים טובים ונזכה בקרוב לגאלה וישועה שלמה ואמתית במהרה בימינו אמן:



פרשת מטות

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זי"ע"א

ששה סדרי משנה הם תקון לאדם

אפשר לרמוז על ששה סדרי משנה שהם מחלקים על ששת ימי השבוע, דסדר זרעים ביום ראשון, וסדר מועד ביום שני, וסדר נשים ביום שלישי, וסדר זיקין ביום רביעי, וסדר קדשים ביום חמישי, וסדר טהרות ביום ששי, והם תקון הרבה לאדם הלומדם בששת הימים לכפרת עונותיו ולתקון נפשו:

על ידי תקון נפשו חל עליו קדשת שבת

וגם על ידי זה יוכל לקבל הארת קדשת שבת, דקדשת שבת קדשה עליונה עד מאד וצריכה גוף נקי ונפש טהורה כדי שתשרה עליו, ואינה שורה על גוף נגוף מלא אספסוף ונפש עכורה בלתי מטהרה, לכן ישתדל האדם להתקדש בששת ימי השבוע כדי שתחול עליו קדשת שבת:

עקר הכל היא לנהוג במדת הענוה

ועקר הכל יתנהג במדת הענוה, שהיא העקר והשרש בין לששת ימי החל בין לקדשת שבת. ואפשר דעל זה אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים לו יא) וְעֲנִיּוּם יִירָשׁוּ אָרֶץ וְהִתְעַנְּנוּ עַל רַב שְׁלוֹם, 'אָרֶץ'



להבא שלא יעשה עוד מעשים לא טובים, אז צריך תכף לעשות שאלת חכם שילמדנו דעת איך להתנהג.

אבל טבע האדם אינו כן, פי דרך האדם אם עולה חרטה לפעמים על לבו על מעשיו הרעים, חוטף בפיו לנגד חמור שלא לעשות עוד מעשה כזה, ואינו הולך להחכם לשאל עצתו איך להנצל ממעשיו הרעים, רק בעצמו עושה נדר חמור, וחושב שעל ידי זה ינצל על להבא ממעשיו הרעים.

ולכן אמרה התורה שהחכם מתיר את הנדר, הינו, כשבא האדם אחר הנדר להחכם בראותו כי עצתו שעשה לו בעצמו בלא החכם לא הועילה לו, ובא לפני החכם, אז החכם עוקר הנדר ומראה לו שאף לחנם עשה הנדר ללא צורך, פי לא זו הדרך להתרחק מן העברה, ומראה לו הדרך והעצה האמתית לדרך האמת:

(לא כא-כב)

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' (ב)

ואלה הדברים שנאמרו לדוד

רבי נתן דוד מפריצובא זי"ע"א

עקיבת הנדר על ידי החכם - האדם סבור שיאשר מעשיו על ידי נדרים והחכם מראה לו הדרך הנכונה

בענין שהחכם מתיר את הנדר מעקר (כתובות עד:) ואינו מתיר אלא בתרטה (נדרים כב:). פי באמת צריכין להבין מה ענין הפרת הנדר, ממה נפשך, אם טוב לנדר מדוע יופר, ואם לא טוב מדוע ינדר.

אך הענין, פי באמת צריך כל איש ישראל לשאל תמיד על כל ספקותיו בכל הענינים להחכם, וכך מה שעובר על איש ישראל צריך לעשות הכל על פי שאלת חכם. וכמו שמוכא (ב"ב קטז.) מי שרואה שחם ושלום יסורים באים עליו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים.

כי מי פהחכם יודע פשר דבר - להבין ולהשפיל מפני מה מוכאים יסורים על האיש הזה וכמה פגם, והחכם יתקן את הדבר וממלא עוברים יסורים ממנו.

ולכן בהתעורר לב איש ישראל בתרטה על מעשיו ורוצה לתקן מעשיו על

פרשת מסעי

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן (לג א)

מחטף הלבו

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

סיום הגליות בתשלום כבוד רפ"ח ניצוצי הקדשה

אפשר לרמוז, אלה מסעי בני ישראל ראשי תבות בא"ס, והיא ראשי תבות ב'כל א'דום י'ון מ'די שהם ארבע גליות שאחר גלות מצרים, ונרמזה כאן ב'מסעי בני ישראל' שהיו נוסעים ללכת לארץ ישראל, לומר דעדין ארבע גליות דראשי תבות שלהם בא"ס כאמור.

והטעם משום רפ"ח ניצוצות, דלא ישלמו להתברר עד שישלמו ארבע גליות, וזה נרמז גם כן ב'אלה מסעי בני ישראל' מסעי בני עם האותיות גימטריא רפ"ח, כלומר מי גרם שעדין גליות ארבע, הם הרפ"ח ניצוצות שעדין לא הגמרו להתברר:



זאת הארץ אשר תפל לכם גו' ארץ כנען לגבלתי' (לד ב)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

נקט רש"י לשון 'מצר' - לרמוז על קריאת הפרשה בימי 'בין המצרים'

בפרשת גבולות הארץ שבפרשתנו - 'זאת הארץ אשר תפל לכם גו' ארץ כנען לגבלתי' - מצינו דבר פלא בפרוש רש"י על התורה, שברב הפעמים לא נקט לשון 'גבול' (פלישנא דקרא פעמים רבות בפרשה זו), אלא לשון 'מצר'.

ויש לומר הרמז בזה שנקט רש"י לשון 'מצר' במקום לשון 'גבול' - לרמוז על הזמן שקורין פרשה זו, בזמן ד'בין המצרים'.

כל רדפיה השיגוה 'בין המצרים' - גם כן לשון גבול

ויש להוסיף עוד: תבת 'מצרים' במוכח של 'גבול', מצינו בקרא במגלת איכה (א א) - 'כל רדפיה השיגוה בין המצרים' (וכפרוש רש"י שם 'המצרים, גבולים של שדה וקדם'), והוא רמז גם כן על הזמן ד'בין המצרים, כפי שפרשו חז"ל (איכ"ר עה"פ פ"א, טו) והובא גם כן בפרוש רש"י שם).

רק כאשר קדשת הארץ מנבלת ואינה התפשטות כראוי יכול להוצר מצב של גלות ויבין המצרים'

ויש לבאר השכחות דשני הענינים - דלכאורה הרי הם ענינים הפכים -

הכסף, מלת הכסף עם האותיות והכולל גימטריא 'מוצרים', הוא סדר מועד. את הנחשת במלוי אל"ף תי"ו ה"י נו"ן ח"י"ת שי"ן תי"ו, המלוי גימטריא ז'ה סדר נשים' עם הכולל.

את הברזל, ברזל גימטריא ז'ה נזיקין'. את הברזל עם הכוללים גימטריא 'קדשים'. ואת העפרת, מלת העפרת כשתחליף העי"ן והפ"א בא"ת ב"ש שהם וי"ן וא"ו יהיה [עם הכולל] גימטריא 'טהרות' (עם הכולל). הרי נרמזו כל הששה סדרים בחשבון:

ו' מתכות רומזין לו' סדרי משנה

ומלבד החשבון יש רמז גם במשמעותם, והוא דוהב הוא כנגד זרעים, והזריעה והחרישה שבפרקע הם מצד הדין, דכל עבודה ומלאכה הם מצד הדין, משום הכי 'מלאכה' גימטריא א"ל אדנ"י' שבפעשה שכלה דינים, משום הכי נרמז זרעים במלת זהב שהוא דין. הכסף נרמז במוצרים שהם מצד החסדים.

נחשת נרמז בסדר נשים שמצדן נחושה, דכתיב (ירמיה ג א) 'ומצח אשה זונה היה לה'. ברזל נרמז בנזיקין, כן משמעו. בדיל נרמז בקדשים, דהמתקדש צריך הבדלה, דכתיב (ויקרא י) 'להבדיל בין הקדש'. עפרת נרמז בטהרות, דהרוצה לטהר צריך להיות ענו לעשות עצמו כעפר. הרי נרמזו בכאן ששה סדרים:



ומקנה רב היה לבני ראובן וגד וגו' (לב א)

קמץ המנחה

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

כני גד וכני ראובן היו במדרגת האבות ומשה רבנו שעברו את הכורא גם כהיותם בעלי מקנה

ומקנה רב לבני ראובן וגד וגו'. יש לומר הטעם, כמו שכתב הרמב"ם בסוף המורה נבוכים ופרקי המתבודד, כי מזה שהיו אבות בעלי מקנה ידענו דהיו עובדים ה' גם במקנה. וזו רק מדרגתם ומדרגת משה לבד, יעני שם בדבריו.

וידוע המן לחם שמלאכי השרת אוכלים לזבף ישראל מעניגי עולם הנה, ואיתא בזהר על פסוק (במדבר יא ז) 'והמן פזרע גד' דכני גד חבבו המן, וכני ראובן היו במחלקת קרח שטענו עדה פלם קדושים במדרגות, על פתח דהיה גם כן במדרגתו להיות בכל עניגי עולם הנה לה', לכן היו בעלי מקנה פאבות (חלק א - אות צח):



היא השכינה, ומתנהג בעונה, השכינה היא חלקו ונחלתו, וזה שאמר 'וענינים יירשו ארץ', היא השכינה כאמור. וכשיבוא שבת מתענגים בקדשת שבת השונה עליהם ברבוי אור, וזהו 'והתענגו על רב שלום', דהינו ביום השבת מתענגים ברב הקדשה השונה עליהם:

'הצבא' הם המלאכים שנבראו ממעשים הטובים של אדם

וזהו פונת הפסוקים, ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא, הם האנשים המזדריים לעשות צבא עם יצר הרע, והצבא שלהם הם מעשים טובים, וצבא ממש הם, דכל מצוה שאדם עושה נברא ממנה מלאך אחד כידוע (אבות פ"ד מ"א), וכרבוני המצות ירבו המלאכים הנבראים מהם, והם הצבא של האדם הנלחמים עם יצר הרע וגונדא דחמה דידיה. הבאים למלחמה, היא מלחמתה של תורה, שרצונם לעסק בתורה שבעל פה שהיא המתשת כחו של יצר הרע ומטהרת האדם:

תורה שבכתב ותורה שבעל פה נתנו בכת אחת

ואמר להם זאת חקת התורה, חקת התורה עם פללות שתי תבות והכולל גימטריא זו היא תורה שבעל פה, לרמוז דעל תורה שבעל פה מדבר, ואמר עליה זאת חקת התורה כמו שאמר על תורה שבכתב, להורות ששניהם נתנו בכת אחת ולית אפרשותא ביניהו כלל, דעליהם נמי נאמר (ר"ה כז) 'זכור' ו'שמור' בדבור אחד נאמרו, 'זכור' היא תורה שבכתב ו'שמור' היא תורה שבעל פה, שניהם בדבור אחד נאמרו, משום הכי אמר בה זאת חקת התורה כמו שאמר בתורה שבכתב. ואמר אשר צוה ה' את משה, דמסרה הקדוש ברוך הוא לו פה אף פה:

יעשה חק קבוע בששה סדרים כנגד ו' ימים

והנה משמעות חקת היא לשון חק שצריך האדם לעשות לה חק קבוע, כמו שהיא מחלקת על ששה סדרים כנגד ששת ימי השבוע, סדר אחד בכל יום. וזה נרמז בשמה, ד'תורה שבעל פה' עם הכולל גימטריא 'ששת ימים', להורות דצריך האדם לחלקה על ששת הימים כמו שהיא מחלקת על ששה סדרים. וזהו לשון חקת התורה, שיעשה לה האדם חק קבוע בששת הימים כמו שרמזו בחשבונה כאמור. ואזיל ומפרש ששה סדרים.

אך את הזהב, זה רומז לסדר זרעים, את הזהב במלוי כזה אל"ף תי"ו ה"א וי"ן ה"ה ב"ת, המלוי עם הכולל גימטריא תר"ג, הוא חשבון ז'ה סדר זרעים. ואת

לשונות של אור

בטחון

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

כאשר יבטח בה' בשלמות יוכה להתגלות אלקות

ומלמד לכל אדם דעת שישליך האדם מעיניו כל הסבות המדמים כמחשבתו שהם הגורמים לו פדנסה, כגון רבוי המשא ומתן ומלאכות, ויבטח בשם ה', אז יתראה לו הש"י בעין השכל כי כל תנועותיו נקשרים בחפץ הבורא (מסעי ד"ה ויסעו מאלים):

בין המצרים

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוויניץ זיע"א

גם בימי בין המצרים יש להתחזק לעבד את הבורא בשמחה

והנה פרשה הזאת נקראת תמיד בין המצרים וכו' פנגד מ"ב מסעות שצריך לעבד בין המצרים בכמה מסעות לתקן הפל ולעבד את ה'. הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חרפן בית ה', עכ"ז יש לחזק את עצמו ולטהר לכבו ולעבד ה' בתורה ותפלה בשמחה, בפרט בשעת אמירת שירדות ותשבחות (מסעי ד"ה והנה):

ימים אלו מוכנים לעבודת הבורא ביהר שאת והם הכנה לימי אלול

ודבר זה ידוע ומפורסם, כי אדרבה הימים הללו מוכנים לעבדו יתברך בתקף נעו, וזה עקר שעשועו ית' מהם שצריך אמין גדול, והם הכנה לימי אלול ימי רצון הקדושים (מסעי ד"ה במדרש):

גלות

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

יש לצעק אל הקב"ה על כך שארץ הקדש תחת יד הישמעאלים

כשיששים האדם על לבו דברי הפתוב של 'לא תסב נחלה ממשח למטה' כי הקפידה התורה שלא תסוב נחלה ממשח למטה אחר אעפ"י שפלים י"ב שבטי י"ה פלים קדושים ומה חלוק בין זה לזה אעפ"כ הקפידה התורה ע"ז, מכ"ש בזמן הזה אשר

ענין המצר' הוא להפך, ששרשו הוא באורו הפלתימגבל של הקדוש ברוך הוא, אלא שההדרך שאדם (שהוא מגבל) יכול להגיע לגלוי אור זה הפלתימגבל, הוא רק כאשר הוא קורא 'מן המצר' (שמרגיש את האופיערף והעדר תפיסת מקום שלו וכל העולם בלו, שכל העולמות רק טפה אחת), שאז בא 'מן המצר' אל 'מרחב י"ה'.

הדיוק בלשון רש"י

וזהו שמדק רש"י, דאף על פי שבקרא נאמר זאת הארץ גו' לגבלתי', אין ענינם של גבולות הללו ענין של הגבלה ומדידה, אלא ענין של מצר, שעל ידי ענין המצר מתגלה המרחב י"ה, שבתוף הגבולות הללו נמשכת ההרחבה האמתית דמרחב י"ה (וכפי שבא לידי בטי' גם בגשמיות הארץ, דבריו תנ"ל (גיטין נו). שארץ ישראל היא פאראן העצמי, פער העצמי כו').

מדוע פרש רש"י שידעת גבולות הארץ היא עבור קיום מצות התלויות בארץ ולא כדי לידע מהו שטח נחלת ישראל

על פי זה יש לבאר (בפנימיות הענינים) עוד ענין פרוש רש"י כאן: על הפסוק זאת הארץ גו' לגבלתי' מפרש רש"י שהשעם שהפתיב מפרט גבולי הארץ הוא 'לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ כו' הדרך לכתב מצרני גבולי ורחותיה סביב לומר לך מן הגבולים הללו ולפנים המצות נוהגות'.

דלכאורה תמוה, למה לא פרש רש"י בפשוטו, ששעם כתיבת גבולות הארץ הוא בשביל פבוש הארץ, לידע מהי נחלתם של ישראל?

על ידי קיום המצות מתהפך ענין הגבול' למצר, ומביא לידי 'מרחב י"ה' - צותא וחבור עם עצמותו יתברך

והבאר (הפנימי) בזה: גבולות הארץ הרי הם לכאורה ענין של הגבלה, ועל זה מפרש ומגלה רש"י, שעל ידי ענין המצות שמקיימים בארץ ישראל, אזי מתהפך ענין הגבולות' למצרני' גבולי ורחותיה סביב, דאף על פי שלכאורה יש כאן ענין של גבול, הרי זה ענין של מצר שבאים ממנו למרחב י"ה'.

כי זהו ענינן של מצות, דאף על פי שהמצות נתנו במדידה והגבלה דוקא, הרי אין מדידה זו ענין של הגבלה פאמת, אלא אדרבה, דוקא על ידי קיום המצות פפי מדידת התורה, באים על ידי זה למרחב י"ה', שיש צותא וחבור עם עצמותו ומהותו יתברך, מצוה המצות (חלק לח עמ' 124-126)

דכפרשתנו מדבר בענין של מצרני הארץ, ואלו שם קאי בענין של חרפן כו'.

זה שכול להיות ענין של 'בין המצרים' שרשו בכף שיש מצר וגבול לקדשת הארץ, דכאשר קדשת ארץ ישראל היא בשלמות, אזי מתפשטת קדשה זו בכל העולם ואין מקום לענין של גלות, ורק כאשר קדשת ארץ ישראל אינה בהתפשטות פדכעי, אלא היא מגבלת וכתוף מצר, אז יש נתינת מקום לענין של 'בין המצרים' בפשוטו.

באר נוסף ביהר עמק: ההגדרה 'מצר' מכסאת את המעלה שבגבולות הארץ | על ידי 'מן המצר' מגיעים למרחב י"ה'

ובעמק יותר יש לומר, שזה שנקט רש"י לשון 'מצר' פונתו לרמז גם על המעלה והעלוי שבגבולות הארץ (אף שלכאורה הרי הם מגבילים את התפשטות קדשת הארץ, דעד פאן תבוא ותו לא).

ויבין זה על פי המבאר פרשימות הצמח צדק על מגלת איכה, שמפרש שם הפסוקים דאיכה למעליותא, שהם ברכות נעלות ביותר.

וכן מפרש הפתוב גלתה יהודה גו' (איכה א א) - גלתה לשון גלוי, וגלתה יהודה הוא הגלוי דבחינת יהודה, דלעתיד לבוא יהיה יהודה למעלה מיוסף, ויהשיגוה בין המצרים, הינו שעל ידי שמתבונן איה שכל העולמות רק טפה אחת כו' ולכן נמשך על ידי זה מבחינת מן המצר, ומזה מוכן, דבין המצרים הוא בענין מן המצר קראתי י"ה ענין במרחב י"ה' (תהלים קיח ה), המצר המביא לידי ההרחבה האמתית, למרחב י"ה'.

הרמז פרוש רש"י על 'השיגוה בין המצרים' | התכן הפנימי של 'בין המצרים' הוא להגיע לגבה האמתי - 'מרחב י"ה'

יש לומר, שענין זה נרמז גם בלשון רש"י על 'השיגוה בין המצרים', 'בין המצרים, שיש גבה מכאן ומכאן ואין מקום לנוס' - דלכאורה הרי ליה לרש"י לנקט לשון 'גדר', 'גדר מכאן ומכאן' (פלשו הפתוב (במדבר כב כד) 'גדר מזה וגדר מזה') - אלא שבזה מרמז רש"י, שהתכן הפנימי דבין המצרים הוא ענין של גבה, כי מן המצר דבין המצרים מגיעים לגבה האמתי, למרחב י"ה'.

החלוק הפנימי בין הלשונות 'גבול' ו'מצר' - על דרך ענין הנבלת וצמצום אורו יתברך והשתוקקות האדם מתוף כך

וזהו גם החלוק הפנימי בין ב' הלשונות 'גבול' או 'מצר': שרש ענין הגבול' הוא אורו יתברך המגבל והמצמצם; אמנם

בעוה"ד כל ארץ הקדושה היא תחת יד
הישמעאלים וכו', מכ"ש שצריך לקרע לבב
איש לצעק ע"ז אל הקב"ה לעורר רחמים
על הארץ ועל קבוץ גלויות לתוכה בשמחה
במהרה (מסעי ד"ה א"י כן מטה):



דבור

מאור ושמ"ש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א
כח הדבור ומעלתו עצומה
הדבור, הנם שנהרה להמון העם שהוא
דבר קל, אף על פי כן כחו גדול
עד למאד כידוע מספרים הקדושים (מטות ד"ה
וידבר):

כל דבור ומחשבה עושה רשם למעלה

כשהאדם מוציא דבור מפיו עושה רשם
למעלה, ואפלו המחשבה של
אדם פורחת לעילא ועושה רשם (מטות ד"ה
א"י וידבר):



יראה

מאור ושמ"ש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א
יראת הרוממות כמו למלאך
והנה אדם שיהיה לו יראת הרוממות כמו
מלאך ה' צבאות לא מצינו כי אם
חד בכרא או תני בכרא. ושמעתי מפה קדוש
הרב בוצינא קדישא ר' זושא זצוק"ל שהיה
מתפלל כמה שנים שישגי יראת הרוממות
כמו מלאך ה' צבאות (מסעי ד"ה אלה מסע):



נסיונות

בת עין

רבי אברהם דב מאברוטש זיע"א
בתוך כל צנה גנוז חסד בהסתר
בנראי בכל צנה הטוב והחסד גנוז בהסתר
בתוכו, רק שהקלפה החיצונה
מסתירה, כמו המוץ של החטה מסתיר החטה
וצריכים להסירה מן החטה, פן גם הקלפה
ומוץ שעל החסד צריכים להסירה על ידי

תשובה ולב נשבר וצו"ם, ומתפכים מו"ץ
לצו"ם, ועי"ז נעשה ונתהפך מן צר"ה
לרצ"ה ומתפכים חשוכא לנהורא (מסעי ד"ה
בעבר הירדן):



שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א
הסימן לעבודה אמתית - כאשר אינו
חול ממנה גם כאשר מתהפך עליו הגלגל
וכ"ק אדומ"ר וצללה"ה מגור אמו, דנהר
הפוסק אחת לשבעים שנה נקרא
מים מכובין, וכל מי שעבודתו רק במצבו
הטוב, ואם יתהפך עליו הגלגל יחזור לסורו,
סימן הוא שגם עבודתו בזמן הטוב היתה ג"כ
כוזבת (מטות תרע"ד בה"ד ר"ה ונשבעת):



עבודת ה'

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א
עבודת ה' על ידי דמיונות היא גם אמתית
וצריך שלא יעלה על הדעת שפשיאנו
מבקר אצלו כראוי האמת,
התאספות הרצון יהיה נק' שקר ח"ו, כי
אינו כן, שיש בכל איש ישראל רצון אמת
בלתי לה' לבדו. ולזאת מי שמגיע עצמו
לבוא לנקרה האמתיות - אף בדמיונות -
הוא אמת לאמתו, פי בעוה"ז דשקרא צריך
להיות ע"י דרך זה שהרגל נעשה טבע
עד שמגיע אל האמת (מטות תרל"ב ד"ה במדרש):



צדיק

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א
כל השומע דברי תורה מפי הצדיק נדמה
לו שכתוב בן בתורה
דרך הצדיק הגדול אשר רוח אלקים דבר
בו בגדל קדשתו, אז השומע דבריו
נדמה לו שבדבריו הקדושים כן כתוב בתורה
הקדושה, ומוציא פסוקים המסיעים לדברי
הצדיק, והוא אומר על דברי הצדיק 'זה
הדבר אשר צוה ה' - פרוש אלו דברים

שהצדיק דבר הם הדברים הנאמרים מפי ה'
(מטות ד"ה בדרך אחר):



אגרא זכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א
דרכי כל הצדיקים נכונים
והנה מי שאין לו מח בקדקרו, בראותו
דרכי הצדיק אשר הוא מסתופף בצלו
נעימה לנפשו, אזי יכו בעיניו דרכי צדיק
האחר אשר דרכי עבודתו סוכב הולך באפן
אחר, חלילה חלילה לחשב כזאת על עם ה'
אלה, כי הכל הולך אל מקום אחד ומכלם
יתקלם עלאה (מסעי ד"ה ולא תסורב):



צדקה

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטש'רנוביל זיע"א
מי שאינו נותן צדקה כספו מסריח
באמת מי שיש לו חוש הריח הרוחני ועיני
שכל לו ולא עיני בשר, יראה ויסתכל,
שהמעוה של אותו שאין נותני צדקה כראוי
מסריח ממש - כדבר שלא נמלח ושוהא
מבלי מלח (ד"ה וידבר הג):



תאוות

מאור ושמ"ש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א
יש למאס התאוות עד הקאה
והעקר לשבר תאות היצר למאס הדבר
ההוא בכל מיני מאוס, ויכול האדם
למאס הדבר עד שיקיא מחמת מאוס (מטות
ד"ה א"י ויקרב):

מי שנוטה לתאוות אפלו פעם אחת בשנה
- כל יצא לרחוב

כל זמן שלכו של אדם נוטה עוד לאיזה
תאנה של עולם הזה אפלו כל שהוא
אפלו פעם אחת בשנה, צריך הוא להיות
יושב אהל ולא יוכל עוד לצאת ולכא בתצרות
וברחובות פן יחטיאנו היצר הרע חלילה (מסעי
ד"ה ויסעו מרפידים):

אוצרות גאוני הדורות

איש כי יודו נדר לה' או השבע שבעה
לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל
היצא מפיו יעשה (א ב)

יד משה

רבי חיים משה אמאריליו זצ"ל
רק המכבד את הת"ח יכול הוא להתיר
את נדרו

"ככל היצא מפיו יעשה".
ויובן בהקדים את דברי רבי יעקב ריישר
בפרושו 'עיון יעקב' (על היצא יעקב),
שכתב לבאר את הגמ' בשבת (ק"ט): 'אמר
רב יהודה אמר רב, כל המבנה תלמידי

יש לדקדק, מאחר שאמר הפתוב "לא
יחל דברו", לשם מה הוסיף לומר

בדרך, ולא היה ארע להם כל אשר הקרה להם כמה עקולים, אלא מאחר שלא יצאו ממצרים בראשון כדכתיב ויגרשו ממצרים, וגם התחרטו על יציאתם והתלוננו תמיד על משה ואהרן אשר הוציאום בחזק יד, על ידי זה התעכבו כל כף בדרך.

וזה שאמר ואלה מסעי בני ישראל, זה הגורם אשר נסעו כל כף מסעות וארע להם כל כף, אשר יצאו יצאו ושיצאו, מארץ מצרים ביד משה ואהרן, פרוש 'ביד' בחזק, כדמצינו הרבה פעמים שלשון יד מורה על חזק יד, ולכן בא להם כל המקרות אלו.



כהנת אלימלך

רבי אלימלך רובינשטיין זצ"ל

זכות מסעות המדבר יצאו ישראל ממצרים קדם זמנם

יש להקשות למה צריך לכתוב 'אשר יצאו ממצרים' וכי לא ידענו שישראל יצאו ממצרים, שוב מצאתי קושיא זאת במאור ושמש.

נראה לי שהכתוב בא כאן לתרץ קושיות המפרשים שהקשו, הא לא היו הישראל במצרים רק ר"י שנים, והגזרה היתה על ארבע מאות שנה, ותרוע של המדרש ידוע, ובספרים איתא תרוע שגלות אשור היתה משלים.

ולי נראה שיש לומר, שהמ"ב מסעות שהיו הישראל נעים במדבר, זה היתה משלים הגלות מצרים, פי עקר פנה של גלות מצרים היתה כדי לזכר החמירות של בני ישראל, ואמרו חז"ל (ברכות נז.) שגלות מכפר עון, ונזה משלים הקשוי שעבוד, משום שגלות מכפר עון.

וזה פרש הפסוק אלה מסעי בני ישראל, רצה לומר על ידי המסעות האלו, זה גורם אשר יצאו מארץ מצרים, רצה לומר שזאת השלם הגזרה של גלות מצרים.



טיוון ויקר

רבי מנחם חטאב זצ"ל

גאלת ישראל ממצרים לא היתה גאלת עולם

יש לדקדק, שלכאורה די היתה לומר "אלה מסעי בני ישראל" ותקף להתחיל לפרטים, ולשם מה הצריך לומר שבנ"י "יצאו מארץ מצרים" ושיצאתם היתה "ביד משה ואהרן".



ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש (לא מט)

עטרת זקנים

רבי אריה ליבוש ב"ר מאיר זצ"ל

מניעת שיחה בין הנחת תפלין של יד לבין תפלין של ראש

והנה שמלות 'ראש' אשר בידנו מותר. ושמעתי בשם שארי בשרי הגאון החסיד מוהר"ר אייזיק הכהן אבד"ק קארין, שאמרו בגמרא (סוטה מד.) סח בין תפלה של יד לתפלין של ראש עברה היא בידו וחוזר עליו מעורכי המלחמה.

זה שאמר הכתוב כאן, עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה שהניחו תפלין של ראש, וגם אשר בידנו רצה לומר של יד, ולא נפקד ממנו איש, שאין שום אחד חזר על זה, כמו שאמרו במדרש (שמו"ד כו א) 'בחר לנו אנשים' (שמות יז ט) צדיקים, ואמרו חז"ל (סוטה מד.) מי האיש הירא מעברות שבידו חוזר מעורכי המלחמה, וכאן היו כלם צדיקים ולא סח בין תפלין לתפלין.



זאת חקת התורה אשר צנה ה' את משה. אך את הזהב ואת הכסף (לא כא)

בני יוסף

רבי יוסף בנמיני נייף זצ"ל

השנת התורה על ידי מעוט רדיפת ממון

אמרתי בדרך צחות דכאן מרמז מה שאמרו חז"ל באבות (פ"ב מ"ה) 'ולא כל המרבה בסחורה מחכים, וסמכוהו אקרא' ולא מעבר לים הוא' שאין התורה מצויה לא בעובדי ימים ולא בתגרים (עירובין נה.). וזה הוא מרמז כאן דהנה אך הוא מעוט, וזה זאת חקת התורה שימעט בדרך אחר הכסף והזהב.



פתב סופר

רבי אברהם שמואל בנמיני סופר זצ"ל

יציאת ישראל ממצרים בצער נרמה לרובי מסעות המדבר

ידוע שאלו יצאו תחלה בראשון טוב ממצרים לא היו מתעכבים כל כף

חקמים אין לו רפואה למכתו. ע"פ מה שכתב רבי שלמה אפרים מלונטשיין בספרו 'פלי יקר', פי הטעם אפשר להתיר נדרים ע"י בית דין, הוא מאותו הטעם שהאב מפר את נדרי בתו והבעל את נדרי אשתו. והוא מפני שכל אשה היא ברשות בעלה וכל בת היא ברשות אביה, ואין כח בידה לנדר בלי הסכמתם, וכאלו התנו בשעת הנדר על מנת שייספיקו הבעל או האב וכשאינם מסכימים אז למפרע בטל הנדר. כף כל איש מישראל נמצא ברשות בית דין, ומחייב לעשות ככל אשר יורו לו בית הדין. וכל הנדר, דומה כאלו התנה בשעת הנדר על מנת שייספיקו בית הדין וכשאינם מסכימים נעקר הנדר מעקרו.

ממילא מי שמבזה תלמידי חכמים, בודאי שאינו נודר על דעתם, ולכן אין רפואה למכתו כי אינו יכול להפר את הנדר, וזהו שאמר הכתוב "יש בוטה פמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא" (משלי יב, יח). כלומר, יש אדם שנודרו עליו "פמדקרות חרב", מאחר שהוא מבזה את הת"ח שרק הם יכולים להתיר את נדרו, שהרי "לשון חכמים מרפא" והם אינם יכולים להתיר לו פינון שאינו נודר על דעתם.

וזהו שאמר הכתוב "איש פי ידר נדר לה' או השבע שבועה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו". כלומר, הוא אינו יכול להתיר את נדרו, אבל אחרים יכולים להתיר לו את הנדר. אמנם, זהו דוקא כאשר "ככל היצא מפיו" של התלמיד חכם "יעשה", אך אם הוא מוזהב בדרך הת"ח ומבזהו, אין רפואה למכתו שהרי אינו יכול להתיר את הנדר. (באדיבות מכון חכמי ספרד נתיבות)



דרך חיים שארית יהודה

רבי שמואל זנוויל חיים טורנר זצ"ל

הגאון מקור החטאים

הנה כתוב (ויקרא ד כב) 'אשר נשיא יחטא', דמהתנשאות בא חטא, ועל פן הפקודים על אנשי העבא הצרכו לקרפון, לכפר על הרהור עברה כדאיתא ברו"ל (שבת סד.), אבל אנשי העבא לא הצרכו לכפרה. ולזה בא הפסוק ומתרחץ אותם אנשי העבא למה לא הביאו קרפון לכפרה, כי בזו איש לו, הינו שפזו והשפיל כל איש את עצמו, ולזה לא באו אפלו לידי הרהור חטא.

בית ועד לחכמים

רבי מרדכי רוטשטיין זצ"ל

השנת הפרנסה כפי שמירת הלשון

לא יחל דכרו ככל היצא מפיו יעשה (ל א). לכאורה דברי כפול הפול המה. אף יש לרמז בזה ברב חסדי המקום על פי מה שפרש בספר הקדוש 'ארץ החיים', וזה לשונו על הפסוק 'נאם פשע לרשע': כבר פתבתי למעלה בשם הזהר כי מי שיש לו מדת השתיקה גורם מן 'פשע' 'שפע', דאקדים 'ש' 'לפ' (רצה לומר שכתב 'שפע' הש"י קדם לפ"א, על כן מי שיש בו מדת השתיקה על ברוך גורם ראשי תבות שתיקה ש'פע, מה שאין כן שפאקדים הפ"ה, רצה לומר שמדבר דבורים בטלים, אזי מקדים הפה, על כן נהפך לפשע), וזה שאמר 'נאם' רצה לומר הדבור, גורם 'פשע לרשע', עד כאן לשונו הטהור.

והנה ידוע שמדה טובה מרבה ממדת פרענות, אם אדם מדבר דברים בטלים אזי גורם פשע ומהפך השפע, ומכל שכן אם אדם מדבר דברי תורה ויראה בנדאי גורם שפע והצלחה [וכו'].

ועל כן פרושו המפרשים 'כל צמל אדם לפיהו' (קהלת ו ט), כל מה שאדם צריך לטרח מאד אודות הפרנסה, דברים בטלים היוצא מפיו של אדם גורם כל זאת, ואם אדם שומר פיו ולשונו שומר מצות נפשו לכל יטרח ביותר אודות הפרנסה.

על כן נראה שזה רמזה תורה הקדושה בכאן, ככל היצא מפיו יעשה, רצה לומר אם שומר פיו ולשונו כן יהיה טרחתו לצורך פרנסתו, אם שומר דברי פיו אזי יהיה פרנסתו במעט טרח, ואם חס ושלום להפוך אזי הוא להפוך רוצה לומר, וזהו ככל היצא מפיו הינו חס ושלום דברים בטלים או להפוך דברים קדושים, כן יעשה, כן יהיה עשיה שלו והצלחה שלו בענין הפרנסה.

אמרי ישראל

רבי ישראל מאיר גליק זצ"ל

פרנסת האדם תלויה בדבורו

בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם והיצא מפיהם תעשו (לב כד). יש לרמז בזה, כי בספרי מוסר כתבו שהפרנסה תלויה בהדבור, מי שנוהר שלא לפגם לשונו, ומדבר שקר ירחק, ולא יגבל פיו ושפתיו, ימצא בנקל פרנסתו ויהיה קיום לעשרו.

ועל כן אמר, בזה האפן יהיה קיום לעשרם ויכנו ערים לטפם, הוא רק

יסורי הדרך לכלום, כי לולא המסע לא היה מגיע להרנוח הנה בלא יסורי המסע.

אמנם כבוא האיש וספר לאביו המארעות והרנוח, היה גונח מאד על כל אחד מהיסורין שעברו עליו, לחכיבות הבן בעיניו, והרנוח לא היה נחשב בעיניו כלל נגד היסורין שהיה להבן.

וזהו שאמר וכתב משה על פי ה' מוצאייהם למסעייהם, כלומר שאצל הקדוש ברוך הוא היה קשה מאד 'מוצאייהם', הינו היסורים שעברו עליהם בהמסעות, אף שהריוחו הרבה בכל מסע והגיעו בזה למעלה, מכל מקום היו קשים מאד בעיניו היסורים שלהם, וספר אותן להגדולים שבהן.

ואמר הכתוב ואלה מסעייהם למוצאייהם, כלומר שהיה הכל כדי להביאם בכל מסע מהמסעות שהיה להם, ממעלה למעלה גבוה ממנו, לא היה רק בשביל מוצאייהם, דהינו היסורין, כי שלשה מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכלן על ידי יסורין (ברכות ה).

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה סארפונקעל זצ"ל

עקר כונת משה רבנו ביציאה ממצרים היתה להגיע לארץ ישראל שלא ככונת שאר ישראל

ונראה לעניות דעתי דהתורה הקדושה ספרה לנו החלוק בכונת הנסיעות בין משה ובין ישראל, דמשה רבנו ע"ה כל פונתו והשתוקקותו היה במ"ב מסעות להגיע למחוז חפצנו בארצנו הקדושה, ולקיים בה כל המצוות התלויות בארץ, ותחלת יציאת מצרים היה לתכלית הנרצה, וזה 'מוצאייהם' היה עקר 'למסעייהם' לארץ ישראל.

אבל לא כן היה עם בני ישראל שתמיד היו מסתפקים לאחוריהם למצרים, כמו שאמרו 'מי יתן מותנו בידי ה' בארץ מצרים' (שמות טו א) ו'וכרנו את הדגה' (לעיל יא ה) ועוד, וזה 'אלה' הינו בני ישראל, 'מסעייהם' למוצאייהם הינו למצרים.

• מצוות הפרשה •

סגלת שמירת הפה לשפע פרנסה והצלחה

ויובן, בהקדים את דברי המקבילים (עי' זו"ח יתרו ח"א דף נב ע"א, סידור האר"י סדר

ההגדה 'שלא הספיק בצקם', ו'חסד לאברהם' מעין ב נהר מ), שפתבו פי אף שאמר ה' לאברהם בכרית בין הבתרים "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה" (בראשית טו, א). אולם, בפעל, היו בני ישראל במצרים רק מאתים ועשר שנים. והטעם שדלג ה' על הקץ והוציאם קדם הזמן, הוא כדי שלא יפגשו לחמשים שערי טמאה, והשלמת השנים תהיה בגליות אחרות.

ומוכא במדרש (תהלים שוח"ט לא), 'אמר להם הקב"ה לפי שהייתם גאלתכם על ידי בשר ודם, והיו מנהיגים על ידי בן אדם, שהיום כאן ומחר בקבר, לפיכך גאלתכם גאלת שעה, אבל להבא, אני גואל אתכם על ידי עצמי, שאני חי וקיים, אנאלכם גאלה קומת לעולמים, שנאמר "ישראל נושע בה' תשועת עולמים" (ישעיה מה, יז). וכתב רבי נתן נטע שפירא בספרו 'מגלה עמקות' (אופן רמ), כי ארבע הגליות, אדום מדי בבבל וכו', נרמזים בראשי תבות "אלה מסעי בני ישראל".

ומעתה, מכיון שה' היה צריך להשלים את מה שגזר בכרית בין הבתרים בשאר הגליות, לפיכך לא הוציאם בעצמו אלא על ידי שליח. ולזה רמז הכתוב "אלה מסעי בני ישראל" לרמז על ארבעת הגליות שעתידים ישראל לגלות, וזאת מסבת "אשר יצאו מארץ מצרים" קדם הזמן כדי שלא יפגשו לחמשים שערי טמאה, ומסבה זו גאלתם היתה "ביד משה ואהרן" ולא על ידי ה'.

וכתב משה את מוצאייהם למסעייהם על פי ה' ואלה מסעייהם למוצאייהם (לג ב)

נחלת יעקב

רבי יעקב לורברבוים מליסקא זצ"ל

צערו של הקב"ה על יסורי המסעות חרף תועלתם הרבה

ונראה לפרש זה על פי משל, בעשירי מפלג בעשירות גדול שלא היה נחשב אצלו קמון לכלום, והיה לו בן, ולא רצה לפרנס אותו משל אביו, כי מאן דאכיל דלא דידיה בהית לאסתפולי באפיה, רק להתפרנס מדידיה, ועבר לסחורה דרך ימים ומדברות ונהרות להרויח, והרויח הרבה בכל מקום שעבר.

וכבואו ספר לפני אוהביו כל הקורות שהיו לו בדרך, ומהרוח המפלג שהרויח, וראה אותו האוהב ששמחת הרוח היה גדולה בעיניו כל כך, עד שלא נחשבו

אם היצא מפיכם תעשו, ולא יעברו על נדריהם וכיצא בו, אז יהיה קיום לעשרם ויבנו ערים לטפם.



זרע ברך

רבי ברכיה ברך טפירא זצ"ל

בעל לשון הרע גלגולו ככלב, ששניהם מזונותיהם מועטים

כבר ידוע מה שאמרו רז"ל (פסחים ק"ח.) כל המספר לשון הרע ראוי להשליכו לכלב, שגאמר (שמות כב ל) 'לכלב תשליכון אתו, וכתוב (שם כג א) 'לא תשא שמע שוא, וכן כתבו המקבילים (עין ילקוט ראובני בפרשתינו) שמתגלגל נפשו בכלב, ורמנא לצלן, ועל דרך זה פרשו מה שאמרו רז"ל על פסוק (בראשית לו יח) 'ובטרם יקרב אליהם ויתנפלו אתו להמיתו מלמד ששסו בו את הפלבים, ע"ש.

וטעם למה המספר לשון הרע נענש להתגלגל בכלב, אפשר להמציא שני טעמים. תדא מפסוק (ישעיה נו יא) 'והפלבים עזי נפש המה לא ידעו שבעה, והוא לפי שאמרו רז"ל (שבת קנה:) 'ידע הקב"ה בכלב שמונותיו מועטים וכו', וכן אמרו (שם) לית דעני מכלבא, וכי האי גונא במספר לשון הרע איתא במדרש שוחר טוב המספר לשון הרע מוונותיו מתמעטין כנחש שנשתברו שניו, ונתמעט פרנסתו כי הנחש עפר לחמו.

וזהו אפשר פגנת הפסוק (ישעיה נו יא) 'והפלבים עזי נפש המה, רצה לומר יש בו גלגול נפש, לא ידעה אותה נפש שבעה, כיון שאחז מעשה הנחש וצריך שיתמעטו מזונותיו, וזה שאמר 'לא ידעה לשון נקבה חוזר על הנפש. (פר' בא, שני)



חובת השמירה

רבי ישראל מאיר הפהן מראדין זצ"ל

סגלת שמירת הלשון טובה מכל הסגלות

איתא בספר הקנה, שנשאל, כל ישראל יהיו מצרעים שהרי בעוון לשון הרע גלו ישראל, וענש הלשון הרע הוא צרעת. אמר להם, אין, שקולה העניות כצרעת, והרי הוא עני הנמסר בידי אדם, עד כאן לשונו.

ובאמת היא פשטיה דקרא (תהלים לז יג-יד), 'מי האיש החפץ חיים בעולם

הבא, אוהב ימים לראות טוב' גם בעולם הזה, יצא לשונך מרע וגו'. וסגלה זו היא טובה מכל הסגלות שמחפשים אנשים להצלתה. (פרק ו)



ארץ טוב

רבי אליהו באהי עלויט זצ"ל

מדת השתיקה גורמת לרובי השפע

אמרת פגנת הכתוב (שמות יד יד) 'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, והוא על פי מה שהביא הרב דב"ש ז"ל בספרו הפהיר שערי צדק ב'שער החצר' משם 'ארץ חיים' ז"ל, וזה לשונו: כל מי שיש לו מדת השתיקה, גורם לעשות מפשע שפע, וכל מי שאין בו מדת השתיקה, נשאר לו הפשע במקומו. זה שאמר הכתוב (משלי י ט) 'ברב דברים לא יחדל פשע, רצה לומר על ידי הדברים - הפשע נשאר במקומו, עד כאן הצריך לענגינו.

אם כן זהו עתה פגנת הפסוק 'ה' ילחם לכם, רצה לומר ישפיע לכם לחם מן השמים, ואימתי, בזמן שאתם תחרישון, שיש לכם מדת השתיקה אזי גורמים לפשע לחזור לשפע.

וזהו הטעם מאמר רז"ל (שבת קנה:) 'לית עניא יתיר מפלבא, ולית עתירא יתיר מחזירא, יען וביען שהחזיר אחזו מדת השתיקה, לזה יש לו שפע רב. והכלב שמדתו להיות תמיד נובח, לזה אין לו שפע והוא עני. ועל זה כשיצאו ישראל ממצרים, ובאותה שעה תפסו הכלבים מדת השתיקה, וכו' לשפע להשליך להם הנבלה, כמו שאמר (שמות כב ל) 'לכלב תשליכון אתו'. (דרוש ב)



בנין דוד

רבי דוד דב מייוולט זצ"ל

טובת השתיקה לפרנסת האדם

ברכר האדם דברים בטלים ואסורים הוא נקרא פושע ר"ל, וכדכתיב (משלי י ט) 'ברב דברים לא יחדל פשע, ועל ידי שהאדם שומר פיו בקדושה שעוסק בלמוד התורה ותפלה, מתהפכין האותיות מפשע לשפע, ולכן על ידי התורה בא שפע הפרנסה. וזה שאמרו חכמינו ז"ל (אבות פ"א מ"ז) 'ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, דהשתיקה טובה לגוף שיש לו פרנסה. (פר' אמור)



קוץ לדוד

רבי אליעזר דוד גרינוולד זצ"ל

פרנסתו של האדם מאמנות השתיקה

הנה דרשו חז"ל (תולין פט.) על פסוק (תהלים נח ב) 'האמנם אלם צדק תדברון, מה אמנתו של אדם בעולם הזה, יעשה עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה כן, תלמוד לומר 'צדק תדברון. ותמוה מאד, גם מה שיף לשון אמנות בזה.

ויש לפרש בס"ד, דכבר אמרו חז"ל (קידושין פב.) ראינו מימך חיה ועוף וכו' והן מתפרנסין שלא בצער, והלא לא נבראו אלא לשמשני, אלא שהרעותי את מעשי וכו'. והינו כי מותר אדם מן הבהמה הוא כח הדבור, ואם פוגם את דבורו שהוא יתרונו על הבהמה, על ידי זה נגרע עוד ערכו מהבהמה, על כן נתקפח גם פרנסתו מערך הבהמה.

והינו דאמר הכתוב 'כל עמל האדם לפיהו, הפגנה כי מה שהאדם צריך לעמל לבקש טרף לנפשו, הוא בשביל פיהו שפוגם אותו. מה שאין כן אם ישמר פיו ולשונו, ממילא לא נגרע ערכו מהבהמה, כי אם נתעלה על ידי כח דבורו, מהראוי שגם בזה יתעלה עמלתו, שלא יהיה מטרד לעמל ולבקש מזונו, שלא יגרע מהבהמה.

והנה כל אמנות שהאדם עוסק בו הוא להמציא על ידו מזונו ולחם חקו, וכפי האמור כל הטרח שהאדם צריך לטרח להשגת מזונו [הוא] בשביל הכל פיו, מעתה מי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר כי אם לצורך, ולא להרבות הכלים, ממילא ישיג פרנסתו בנקל.

ואתי שפיר מאמר חז"ל הנ"ל, 'מה אמנתו של אדם, הפגנה, שישגי על ידו פרנסתו, יעשה עצמו כאלם, ועל ידי זה ישיג טרפו בנקל, והוא יעמד לו במקום אמנתו. אבל בתנאי, אם יהגה בתורה, אז יהיה לו אמנות משתיקתו, שלא יצטרך לטרח הרבה אחרי מזונו וישיגה בנקל. על כן אמרו, יכול אף לדברי תורה כן, שיעשה עצמו אלם בתורה וישגי אמנות משתיקתו, תלמוד לומר צדק תדברון, רק אז יהיה לו אמנות משתיקתו כשיהגה בתורה. (פר' ויקרא)



מעשי צדיקים

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵי הַמִּטּוֹת (ב 5)

אחר הסתלקות הרה"ק **רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב** זיע"א, שָׁהָה בְּנוֹ הַרְה"ק **רבי אליהו מזידיטשוב** זיע"א בשבת קדש פרשת מטות במחצת מחתנו הרה"ק **רבי יהושע מבעלזא** זיע"א, בּמִרְחֹץ לְבָאִין הַסְמוּךְ לְעִיר גְּרִיזִינְג.

בסעודת השבת פנה הרבי מבעלזא לאורחו מספר פעמים בבקשה שיאמר תורה, אף הוא סרב בתחלה עד שהרבי מבעלזא הרבה להפציר בו, אז אמר רבי אליהו, "שמעתי מאבי הקדוש בשם רבו הרה"ק **רבי צבי הירש מזידיטשוב** זיע"א, שאמר בשם הרה"ק **רבי יצחק מדראהביטש** זיע"א.

"נאסר רוצים לומר תורה לפני בני ישראל, צריך להיות לכל הפחות באחד משלשת האפנים, א' שיהיו הדברי תורה לטובת נפש האומר, ב' שהתורה שתאמר תהיה לטובת כלל ישראל, ג' שלא יאמר תורה עד שישמע מפי הגבורה".

הוסיף רבי אליהו ואמר, "כל הג' אפנים היו במשה רבנו, ומרמז בפסוק וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵי הַמִּטּוֹת, לטובת נפש האומר, מרמז ב'ראשי המטות', כי משה רבנו ע"ה היה הראש על כל הנשיאים ועל כל ישראל.

אפן ב' 'לבני ישראל', שהתורה שאמר היתה לטובת כלל ישראל, 'לאמר זה הדבר אשר צוה ה', שלא אמר דברי תורה עד ששמע מפי הגבורה". מששים, הפליא רבי יהושע את דבריו הקדושים. (ילקוט עטרת צבי ע"פ זבד טוב)



וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵי הַמִּטּוֹת לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' (ב 5)

שירת הבקשות שנהגו לומר יהודי ארם צובה מדי שבת בשבתו מחצות לילה, הרגיזה את שכניהם הערבים הסנאים והטרידה את שלותם. לאחר נסיונות שונים להשביט את שירת הבקשות, פנה שכן רשע לערכאות להעניש את האחראים להפרעה בשעות הלילה ולצוות עליהם לבטלם.

מאחר ורב העיר הרב יהודה קצין זצ"ל בעל מחנה יהודה היה האחראי

היטיר לכל הנעשה בקהלה, הגיש הערל את התלונה כנגד הרב שקבל הזמנה ושמית לבא לבית המשפט.

הרב לא התיחס בכבד ראש להזמנה, אף אנשי הקהלה דאגו מפר, בידעם שהחוק לא יעמד לצדם והרב עלול לעמד במצב בלתי נעים עד כדי הלקאה מהערבים שונאי היהודים, וחפשו דרכים כיצד להנצל ממשפט זה.

הרגיע אותם הרב ואמר, "אל תחששו מהמטות, ההלקאה, אחרי פרשת מטות באה פרשת מסעי, איני חושש ככל ממשפטי הגויים ואלף בחפץ לב למשפט במועד הקבוע".

הגיע יום המשפט, הרב בלוי נכבדי הקהלה באו לבית המשפט והמתינו לרגע בו יפתח המשפט, בעת פתיחת המשפט קרא שמש בית המשפט לתובע הערבי ולרב לבא ולהתייצב בפני השופט, הרב קם מיד כמבקש והתייצב בפני השופט, אף התובע הערבי לא זז ממקומו.

נגש אליו השמש לראות מדוע אינו קם ממקומו, והנה אין רוח חיים בקרב התובע, השמש הודיע לשופט כי התובע יושב מת על הספסל והשופט פנה לרב ואמר, "לא נוכל כאן לדון בתביעת התובע, ככל הנראה יצטרף להמשיך בתביעתו בעולם אחר".

יצא הרב בלוי אנשי הקהלה ואמר, "הלא אמרתי לכם שאחרי פרשת מטות באה פרשת מסעי, תורתנו הקדושה אמת, והנה לא יגום ולא יישן שומר ישראל". (לקדושים אטר בארץ)



אִישׁ כִּי יָדַר נֶדֶר לַה' או השבע שבנה לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ב 5)

ספר מורי חמי שפעם הלך לבקר יהודי זקן גבורו פארק בשם ר' יחיאל ניסלבוים שזכה להיות מתלמידי **החפץ חיים** זיע"א ולמד אצלו בראדיו, וכך ספר לו ר' יחיאל.

בשלמדתו בישיבתו של מורי ורבי בראדיו, ארע שהחפץ חיים נחלש ולא היה בכוחותיו ללכת לבית הכנסת להתפלל, הוא בקש שיעשו מנין בביתו כדי שיוכל

להתפלל במנין, אני הייתי אחד מהזוכים להקרא לביתו ולהשלים לו מנין.

בבית החפץ חיים היה ארון גבוה שעל אחד ממדפיו היה מניח את נרתיק הטלית ותפליו, באותו יום מחמת חלשתו לא היה בכחו להורידם מאותו מדף, על כן קרא החפץ חיים לבתו, שתבא להוריד את נרתיק הטלית ותפליו.

משום מה היא התעכבה ולא באה מיד משנבקרה, הזדרזתי מיד והורדתי את הטלית ותפליו ומסרתים לחפץ חיים, והוא לקחם ממני ואמר, "ישר כח, שתתיה לארף ימים ושנים".

בשינה שספר זאת היה ר' יחיאל בן מאה שנים, והוא רואה בשתי עיניו בלא משקפים, הולך על שתי רגליו בלי להשען על מקל, חי ובריא, עם ראש צלול.

המשיך ר' יחיאל וספר, "אחרי שמסרתי לחפץ חיים את הטלית ותפליו, עזרתי לו להוציא את הטלית מהנרתיק והבחנתי שהיה שם גם גארטל, אבנט ארף, החפץ חיים לבש את הגארטל וסגב עצמו בו כמה פעמים, כי הוא היה ארף מאד.

אחר התפלה שאלנו את החפץ חיים מדוע הוא לובש גארטל כמנהג החסידים, והוא ספר שלפני שנים בעודו מסתובב על פני העירות כדי למכר את ספריו, ארע שביום שהיה לו יאצייטי, הוא נכנס בשערי כפר חסידי ושם התפלל לפני העמוד.

החסידים בבית הכנסת בכפר הגישו לו גארטל שייגרו בו בעת התפלה, ובהיות שאינו זוכר אם נשלבשו אמר בלי נדר או לא, החמיר על עצמו ומאז הוא חוגר בעת תפלתו באבנט. (נועם סיה)



לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ב 5)

ספר רבה של בריסק, על דלתו של **רבי חיים מוואלוז'ין** זצ"ל נקשה יהודיה זקנה, ובפיה ספור ובקשה בצדו. "לפני פחמשים שנה התגוררתי בכפר ליד וואלוז'ין, בימים בהם החזיק **השאגת אריה** זצ"ל בוואלוז'ין ישיבה מצמצמת לתלמידים נבחרים.

השאגת אריה קבל משכרת זעומה שלא הספיקה כדי מחיתו, ואני נרמתי לסייע בידי תלמיד חכם ולכבוד שבת הייתי אופה עבורו שלוש חלות, כאשר עזב את הכפר ברך אותי כי אצקה לעשירות, ואצקה לבנות מכספי שלושה בתי כנסת כנגד שלשת החלות, שנים בגולה ואחד בארץ הקדש.

בעשירותי בניתי בית כנסת אחד בולגא ואחד בעירה אחרת, הרב מבריסק אמר כי התפלל באתו בית כנסת, "והנה עתה קפצה עלי זקנה, יש בידי את הסכום המלא, ממון רב לקים את המשך הבטחתו לבנות בית כנסת בירושלים, אך מאחר ואין לי מקרים בירושלים, באתי לשאל אולי לראש הישיבה יש מקרים בה, אפקיד את הכסף בידי, והוא יעבירנו לתעודתו".

התפלא עליה רבי חיים ואמר, "לכי הביתה, מה דוחק אותך, אם השאגת אריה ברך אותך, לא תעזבי את העולם עד שתבני שלושה בתי כנסיות, יש לך בטוח, מה בוער לך". (עיד ינובו)



ויסעו מהר שפר ויחננו בחרדה (לג כד)

ישב הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א במסבה עם תלמידיו הקדושים, ודרש על כל מ"ב המסעות המזכרים בפרשה, כשהגיע לפסוק ויסעו מהר שפר ויחננו בחרדה, לא היה בפיו מה לדרש בפסוק זה.

נענה תלמידו הרה"ק רבי צבי הירש מדיזיטשוב זיע"א ואמר שיש בפיו דבר תורה על פסוק זה, הנה מצינו באברהם אבינו ע"ה שנקרא 'הר' כי אמרו חז"ל (פסחים פח.) 'לא כאברהם שקראו הר'.

גם מצינו ביעקב אבינו ע"ה שמכנה 'שפר', כמאמר חז"ל (בבא בתרא נח.) 'שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון, וכן מצינו ביצחק אבינו ע"ה 'חרדה' כמו שאמר הפתוב (בראשית כו לג) 'ויחרד יצחק חרדה גדלה עד מאד'.

ואיתא (טבת פט:) 'לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם, בניך חטאו לי, אמר לפניו רבוננו של עולם ימחו על קדשת שמו, אמר, אימר ליה ליעקב דהוה ליה צער גדול בנים, אפטר דבעי רחמי עליהו, אמר ליה בניך חטאו,

אמר לפניו רבוננו של עולם ימחו על קדשת שמו.

אמר, לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עציה, אמר לו ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו, רבוננו של עולם בני ולא בניך, בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם 'בני בכרי', עכשו בני ולא בניך.

ועוד, כמה חטאו, כמה שנותיו של אדם שבעים שנה, דל עשרין דלא ענשת עליהו, פשו להו חמשין, דל עשרין וחמשה דליתו, פשו להו עשרין וחמשה, דל תרתי סרי ופלגא דצלווי ומיכל ודבית הכסא, פשו להו תרתי סרי ופלגא, אם אתה סובל את כלם, מוטב, ואם לאו, פלגא עלי ופלגא עליך, ואם תמצא לומר כלם עלי, הא קריבית נפשי קמך.

על פי זה אפשר לפרש, 'ויסעו מהר שפר', הינו יסעו מ'הר' המרמז על אברהם אבינו, וכן יסעו מ'שפר' שרומז ליעקב אבינו, ויחננו 'בחרדה', הינו ביצחק אבינו שנקרא 'חרדה', כי הוא יעשה חשבון ויאמר 'פלגא עלי ופלגא עליך' וכו'. (בית ישראל)



זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד לאמר לטוב בעינייהם תהינה לנשים אך למשפחת משה אביהם תהינה לנשים (לו ו)

ספר רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, זולת מקרים ידועים שהפליא עצה והגדיל תושיה, לעתים לא הסתפק החזון איש זצ"ל ביעוץ בעלמא ואף הורה נחרצות כיצד להתנהג.

מעשה בן תורה שבני ביתו לקו בלבם, והרופאים קבעו לה טפול מסומ, בא וספר דברים לאשורם בפני החזון איש והוא אמר לו, "אל תצית להם, קרע את המדשם של הרופא לגזרים".

עשה הלה כאשר נצטוה, מאידך בני ביתו נמלאו חרדה והסוסים, היתכן להמרות פי הרופא, חזר ובא בשאלה, 'שמא כדאי בכל זאת לקים דברי הרופא'. העמיד החזון איש פני מתרעם ואמר בנימה של גערה, "הלא אמרתי שלא תחוש לדבריהם".

במעשה זה ובמקרים דומים תפס לשון ערומים, למד ממקרא שכתוב אצל בנות צלפחד 'זה הדבר אשר צוה ה' לטוב בעיניהם תהינה לנשים', לשון צווי,

למרות שאמרו חז"ל (בבא בתרא טז.) כי רק עצה טובה השיאן ולא בגדר חיוב, לעתים טובת השואל דורשת ששיאנו לו העצה לטובתו בלשון פקדה וגזרה. (פאר הדור)



ותהינה מחלה תרצה וחקלה ומלכה ונעה בנות צלפחד לבני דויהן לנשים (לו יא)

במחשבתו של הרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א בעל התניא, עלה פעם רעיון לנסע ולקבל פני הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א, בעל התולדות יעקב יוסף.

אותה תקופה ספון היה בעל התולדות בחדרו ולא גאות להכניס אליו אנשים, אך משראה את פני בעל התניא, קבלו מיד לחדרו וסגר הדלת בעדו, כך התיחדו שלש יממות רצופות, וכל צרכיהם הובאו אליהם לחדר פנימה.

הרבנית הסיקה מכך כי גדול האורח בעיני בעלה רבי יעקב יוסף, והחליטה לגלות לו כאבה. משיצא את החדר, פנתה אליו בבכיה ובתחנונים שיואיל להעיר את תשומת לב בעלה שיפקח עיניו על בני ביתו, כמה מבנותיו עברו מכבר את פרקו, ואין הוא דואג כלל להובילן לחפה.

חיש בעל התניא לקבל על עצמו שליחות זו, והתנצל כיצד יעלה על הדעת שהוא, אברך צעיר בשנים, יורה דעה את האדם הגדול בענקים בשנים ובחכמה, קפידתו עלולה חלילה להזיקו.

אחר שספרה הרבנית כי מעולם לא חלק בעלה כבוד פה רב לבאים אליו ואם כך בודאי יטה אָזו לדבריו, גאות בעל התניא להעלות ענין זה, אך רק אחר שיברר ויפתר כל ספקותיו ושאלותיו מבעל התולדות.

אחר שקבל ברכת פרדה מהתולדות, העז והפטיר כבדרך אגב, "מדוע מעכבים אתם בנותיכם בבית", "מה בידי לעשות עבורן", תמה רבי יעקב יוסף, "חובתכם לנסע מעט על המדינה, ולספק צרכיהם".

חס ושלום, קרא התולדות, "ותורה מה תהא עליה, איך אלמד כל שעורי הקבועים אם אתעסק בנסיעות", נענה רבי שניאור זלמן ואמר, "הרי הורנו חז"ל (פסחים טז.), 'בתוך בגרה שחרר עבדך, עבודת ה' שלך', התפעל התולדות מהתשובה, על אתר הרים קולו וצוה להכין המרפכה, וישם לדרך פעמיו. (מגדל עז)

פרשת מטות

יחיד מומחה

סיפר הגאון החסיד רבי מאיר דן פלוצקי זצ"ל, מגדולי רבני ארץ פולין ובעל 'כלי חמדה', את אשר שמע בעצמו מפה קדשו של השרף מבריסק, הגאון רבי משה יהושע יהודה לייב דיסקין זצ"ל, ששמע מאביו הגאון רבי בנימין דיסקין זצ"ל, רבה של העיר לומזא, אשר בדידה הוה עובדא ועיניו ראו מעשה נפלא זה על חכמתו הנפלאה של גאון ישראל בבואו ליתן עצה ותושיה.

זאת לפנים בישראל שתלמידי חכמים מופלגים ומיוחדים היו מקבלים על עצמם עול תורה ומסירים מעצמם עול דרך ארץ. תלמידי חכמים אלו היו יושבים בבית המדרש יומם ולילה על התורה ועל העבודה, עוסקים בתלמודם בהתמדה רבה וביגיעה עצומה, ואין להם בעולמם אלא ארבע אמות של הלכה. דואגים היו לחייהם הרוחניים, ואילו לחייהם הגשמיים דאגו נשים צדקניות מתוך הקהילה שראו לעצמם זכות וחובה להביא להם מזון ומחיה כדי להשביע את רעבונם.

מדי יום ביומו היו הנשים מביאות אל שער בית המדרש ככל אשר השיגה ידם: ככר לחם, קערת מרק ותבשיל מעשה קדירה. לא היו אלו מעדנים העולים על שולחן מלכים, כי אם מאכלים פשוטים ומשביעים שהיו נותנים און באוכליהם. היו מאותם לומדים שהיו אוכלים את סעודתם בשעות הבוקר וארוחה זו הייתה נותנת להם כוח לכל היום והיו כאלה שהיו קובעים סעודה זו דווקא בסיום היום, ככלות כוחם מלימוד היום. את שנתם הקצרה היו נמים על הספסלים הרחבים שבעזרת הנשים, אוגרים כוח בכדי שיוכלו להמשיך בלימודם.

לומדים אלו היו מכונים 'פרושים', לפי שפרושים היו מחיי העולם הזה. מנהגם של הפרושים היה להימצא בכל עת בבית המדרש, ומהם שהיו נמצאים שם כל ימות החול, ולקראת שבת ויום טוב שבים אל ביתם ואל משפחתם.

ויהי היום ואל בית המדרש הגדול בעיר לומזא הגיע תלמיד חכם מופלג ביותר, שנדר נדר לשבת בבית המדרש לזמן מרובה

מבלי לצאת הימנה כלל ועיקר, לא בימות החול ולא בשבתות וימים טובים. נדר גדול נדר התלמיד חכם לאלוקי ישראל על שבתו בבית השם, כשהוא נועל אחריו, הלכתית, את דלתות בית המדרש מבלי יכולת לצאת ממנה.

בימים הראשונים הכל התנהל על מי מנוחות. הנשים הצדקניות שקיבלו את הידיעה על הפרוש החדש שקבע את מקומו בית המדרש הביאו גם לו מיני מאכלים כיד השם הטובה עליהם, אלא שעם הגיע יום ערב שבת, החל העניין להסתבך. הנשים שלא היו רגילות לכך שאף בשבתות ובימים טובים מוטל עליהם עול אספקת המאכלים הסכימו לספק לו את מאכלי השבת עבור כל שלשת הסעודות, אלא שקפץ עליהם רוגזו של העירוב שלא היה קיים בעיר לומזא.

אילו היה עירוב מתוקן בלומזא, היו יכולות הנשים או שליחיהם להביא לאותו פרוש את מאכלי השבת כשהם חמים ומהבילים סמוך לזמן בו אוכל את סעודתו. אף זה דבר שאינו קל יחסית, שכן בשבתות וימים טובים אין דעת הנשים פנויה עליהם להטלטל עד בית המדרש כשהן נושאות מאכלים, אלא שעוד היו מסוגלות לעמוד בזה. אלא שמאחר ועירוב לא היה בנמצא בלומזא, ואפשרות חימום האוכל עובר לאכילתו אינה קיימת כמו בימות החול, התברר כי בלתי אפשרי להעמיד לו את מאכלי השבת כראוי לו, ועונג שבת מה יהא עליו.

עצות שונות ומשונות העלו בני העיר כדי לפתור את הבעיה, אלא שהם לא הצליחו לעמוד במבחן המציאות, ונמצא היה אותו פרוש יושב בבית המדרש, בודד וגלמוד, מקדש על היין, פורס לחם משנה, ואוכל תבשילים קרים מאשר הניחו לו בפניא דמעלי שבתא. עלתה אפשרות להתקין מעין תנור קטן בתוך בית המדרש, אלא שהיא ירדה מהפרק כיון שהלומדים והמתפללים לא הסכימו לכך שריח המאכלים יכה באפם במשך כל השבת.

היה זה באחד מחדשי הקיץ של שנת תקצ"ו, ויושבי לומזא צהלו ורנו בשומעם

כי קדוש ישראל עתיד לעבור דרך עירם. גאון הדור רבי עקיבא איגר הביא בברית הנישואין את אחד מצאצאיו בעיר רחוקה מפוזנא עיר מגוריו, כך שהעיר לומזא הייתה על אם דרכו. לפיכך נמנו וגמרו העסקנים שטיפלו והכינו את המסע, שרבי עקיבא איגר, שכבר היה זקן מופלג ובא בימים, ישאר למנוחת לילה בעיר לומזא, וכאור הבוקר ייצא בכי טוב להמשיך בדרכו.

עם בואו של רבי עקיבא איגר אל העיר לומזא, הודיע האורח הדגול כי יש ברצונו לבקר את המרא דאתרא, הגאון רבי בנימין דיסקין, לביקור נימוסין ולשיחה בדברי תורה. וכשהמלכים, מלכי רבנו, נועדו יחד במשא ומתן של הלכה העלה המרא דאתרא את הבעיה הקשה עמה מתמודדת לומזא בשבועות האחרונים: עניינו של הפרוש שנדר נדר גדול שלא ייצא מבית המדרש וידי בני העיירה קצרה מלהושיע לו ומלספק לו את צרכיו בשבתות ובימים טובים.

התעניין רבי עקיבא איגר ושאל את השאלה המתבקשת: מפני מה אין מתירים לפרוש זה את הנדר? הלא אין כאן מניעה גופנית לאותו פרוש לצאת מבית המדרש, אלא שהנדר הוא העומד כנגדו, ואם כן, היה ראוי שיבוא חכם ויתיר לו את נדרו כדין יחיד מומחה המתיר את הנדרים. תהא איפוא הגאון ושאל, מדוע אין עושים כך?

נאנח המרא דאתרא ואמר לרבי עקיבא איגר: אין נודר זה כשאר הנודרים, שתלמיד חכם חריף ושנון הוא, ומתברר כי על כל 'פתח' שאנו מציעים לו, הוא משיב כנגדנו שחשב על כך, וגם על דעת כן נדר את נדרו, והלוא האופן שבו החכם מתיר את הנדרים הוא על ידי ה'פתח' שבו מתברר שאילו הנודר היה מודע למלוא המשמעות של הנדר, על מכלול ענייניו, הרי שלא היה נודר כלל, ואיגלאי מילתא למפרע שהוא נדר טעות ואינו נדר. פתח זה שמביא החכם יכול להועיל בהתרת הנדרים רק אם אכן הנודר אומר שאילו היה יודע מפרט מסוים, הוא לא היה נודר, אך אם הוא מודה שגם אם היה יודע את פרט זה עדיין היה נודר, שוב אין אפשרות ליחיד מומחה להתיר את הנדר.



המשיך המרא דאתרא והסביר לרבי עקיבא איגר את עניינו של פרוש זה: האמת היא שכבר כמה וכמה פעמים באתי אל בית המדרש כדי לדון עמו ולמצוא פתחים שונים להתיר את נדרו, אלא שתמיד יצאתי ריקם וכלעומת שבאתי. כל פתח ופתח שהעליתי, נענה לי הפרוש והשיב באחת התשובות מבין השתיים: או שחשב על כך ונדר על דעת כן, או שאכן לא חשב על כך אבל ברור לו שעדיין היה נודר גם על דעת כן. ולשאלתי את הפרוש, מה ראה על ככה לקבל על עצמו נדר גדול זה בעוז ובתעצומות שכאלה, נענה הפרוש וסיפר לו כי היה זה ברגע בו החליט שעליו לקבל החלטה אמיצה בהתמדת התורה ובידיעתה. הוא ידע כי אם רצונו לשקוד על דלתי התורה ולרכוש קנייני נצח בידיעתה, אין הוא יכול יותר להמשיך בהרגליו מימים ימימה, כי עולם כמנהגו ימשיך לנהוג והוא יישאר ללא בקיאות אמיתית ונצחית. החלטתי איפוא, אמר הפרוש, כי יהיה המחיר אשר יהיה, ואפילו אם יהיה עלי לרעוב כל ימות השבוע ולא רק בשבת, החלטתי איתנה להיכנס אל תוך בית המדרש ולא לצאת ממנו למשך זמן רב עד שדברי תורה יהיו מחודדים בפי ומסכתות הש"ס יהיו בידי כמונחים בקופסה.

כיון ששמע רבי עקיבא איגר שבתלמיד חכם הדברים אמורים וכי סיפור של מסירות נפש לתורה יש כאן, עד שבשל כך כל אותם הפתחים לנדר שבאים לפניו אינם יכולים להתיר את נדרו, אמר לרבי בנימין דיסקין: הבה ונלך יחד אל בית המדרש כדי להשתתף בצערו של אותו תלמיד חכם המצוי שם.

עמדו שני גאוני ישראל אשר העניקו חמה בקומתם ואור תורתם הזריח מסוף העולם ועד סופו, ויצאו לעבר בית המדרש, ומי רואה אותם יוצאים ואינו יוצא עמהם. בני העיר לומזא הופתעו לראות את שני עמודי התורה מהלכים יחד בענווה ובשפלות, והיו מתלווים אליהם בדרכם. כך הלך וגדל עוד ועוד מספר המלווים שליוו את שני גאוני העולם שהלכו יחד אל בית המדרש עד שתהלוכה של כבוד התורה הייתה שם.

כיון שנכנסו אל בית המדרש והמון העם משתרך אחריהם נרעש הפרוש עד

למאוד בראותו את המחזה אשר לא פילל ולא מילל לראות. אף אל אזניו הגיעה השמועה כי רבי עקיבא איגר בא לעיר, וגם הוא חשק לחזות בזיו פניו ולראות את צורת קדשו, אלא שאסור היה בכבלי נדרו ולא היה יכול לצאת מבית המדרש, והנה גאון הדור בא לקראתו.

התקרב רבי עקיבא איגר אל אותו פרוש ואמר לו: מסרו לנו על כבוד מעלתו שהוא תלמיד חכם מופלג ויגע בתורה, ושמענו שגדר גדרת בעדך שלא לצאת מבית המדרש, ולפיכך באנו אנו לבקרך ולדרוש בשלומך הטוב ובשלום תורתך.

הבין הפרוש את משמעות הדבר: גאון ישראל, הזקן המופלג, בהיותו חלוש בחולשא דאורחא ממסעו מעירו פוזנא, למרות השעה המאוחרת, לא פנה לנוח באכסנייתו ולהחליף כוח כראוי, אלא בא לבקרו בבית המדרש, כאשר יחד עימו גם בא רב העיר, רבי בנימין, והמוני המלווים.

היה כל גופו של הפרוש, שירא שמים היה, מרטט ונסער מרוב צער ויגון על שבעטיו הוצרך גאון ישראל להטריח את עצמו, ושמחמת כך גם המרא דאתרא הטריח את עצמו, והחל נאנח בקול גדול: אוי לי שבאתי לידי כך והבאתי את רבן ומאורן של ישראל לטריחא שכזאת שיש בה ביטול תורה ואין בה כל תועלת.

ראה רבי עקיבא איגר את צערו של הפרוש ופנה אלי בדברי פיוס: אמור נא לי, אילו היה יודע מעלתו שמחמת נדר זה שנדר אצטרך להטריח את עצמי ולבוא במיוחד לבית המדרש למרות טרדותיי וגודל עייפותי מהדרך שבאתי, האם היית נודר? נרעש הפרוש וקפץ ממקומו: פשיטא ופשיטא שלא, לא יעלה על הדעת וחס מלהזכיר שהייתי מבקש מדעתי להטריח את כבוד תורתו הרמה. ברי לי שאלמלי ידעתי זאת, בוודאי לא הייתי נודר את נדרי.

לא הבחין הפרוש בדברים היוצאים מפיו כמסיח לפי תומו, אלא שרבי עקיבא איגר ציפה דווקא לדיבורים אלה ואמר לו בשמחה גדולה: הנה לך פתח לנדרך, ובזאת הנני מודיעך שנדרך מותר, ומעתה רשאי

אתה לצאת מבית המדרש ככל שתחפץ וככל שיעלה על דעתך. מותר לך, מותר לך, מותר לך, והיו כל העם מחרים ומחזיקים אחרי רבי עקיבא איגר ועונים לעומתו בקול רעש גדול: מותר לך, מותר לך, מותר לך.



על הפסוקים (במדבר ל ב-ג): **וְיָדַבֵּר מִשָּׁה אֶל רְאִשֵׁי הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'. אִישׁ כִּי יָדַר נֶדֶר לֵה' אוּ הַשְּׁבַע שְׁבַעָה לְאִסֹּר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה, דן הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א: מפני מה לא כתבה התורה בפירוש דיני התרת נדרים על ידי חכם, כמו שמפורש דיני הפרת האב והבעל, כי הלא התרת החכם עדיף מהפרת האב והבעל, יען שהחכם עוקר הנדר מעיקרו, כי הוא מתירו על ידי פתח חרטה, והוא כמו שלא התחיל הנדר מלכתחילה, ואילו הבעל מיגז גיזי הנדר על ידי הפרתו (נדרים עח). ואם כן תמוה לכאורה, למה לא נכתב בתורה בפירוש התרת החכם?**

אלא הסביר החוזה מלובלין, שהיא הנותנת, ואדרבה, רק מחמת שהתרת החכם עדיפה, הרי שמפני כן לא פירש לך הכתוב זאת בפירוש, כדי שלא יהיה אדם פרוץ בנדרים, שהרי רוב המוני העם כשהם כועסים על איזה דבר הם נודרים מחמת הכעס ואחר כך כשוך חמתם מתחרטים על מה שנדרו ומבקשים למצוא פתח וחרטה על הנדר, והולכים אצל החכם שיתיר להם וחושבים אשר בוודאי אין עליהם שום חטא ועון במה שנדרו, ומחמת זה נמצא שהם מרגילים עצמם בנדרים ונתפסים בעוון חמור.

לכן לא רצה הכתוב לכתוב זאת בפירוש, ואדרבה הכתוב מזהיר להיפך 'איש כי ידור נדר לה', שיתן האדם על מחשבתו אשר הנדר הזה מגיע לה, ועל כן יתן אל דעתו קודם הנדר לפני מי הוא נודר 'או השבע שבועה לאסור איסור על נפשו', לא ידמה שדבר קל הוא, כי אם על נפשו יחול העון החמור הזה, כמו שדרשו (שבת לב): שבעוון נדרים מתה אשה של אדם, ובעוון נדרים בנים מתים כשהם קטנים, וכל זה יש לאדם ליתן על דעתו ומחשבתו ('אבני זכרון').

פרשת מסעי

הודאה גוררת הודאה

קול אנחה נשמע בביתו של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א והגיע עד לחדרו הקדוש, שם ישב ועסק בתורה. לאחר זמן קצר חזרה האנחה ונשמעה שוב, וכך גם בפעם השלישית. הייתה זו בתו של הרה"ק מרוזין שבאותם רגעים מצויה הייתה בעצבות קלה, או שמא סבלה מכאב קל, ונאנחה על מצבה. לא היה זה בכי מר או זעקות כבדות, כי אם אנחות קלות, אולם האנחות נשמעו היטב והגיעו עד להרה"ק מרוזין שקם ממקומו והגיע אל בתו.

הקשיב הרה"ק מרוזין ואמר לבתו: בתי יקירתי, גם אם בצדק את נאנחת. קשה לך כרגע בגוף או בנפש ומבקשת את להפיג את כאבך באנחות אלו, כדאי שתדעי כי כלל גדול הוא בעולם: "א קרעכץ ברענגט א קרעכץ, א דאנק ברענגט א דאנק" ("אנחה גוררת אנחה והודאה גוררת הודאה"). וגדול כוחו של כלל זה גם כשהאנחה היא מוצדקת, שעדיין היא מביאה בעקבותיה אנחות נוספות, ואף סיבות חדשות לאנחות, וכן לאידך גם כשההודאה נראית כלפי חוץ כמי שאינה מוצדקת, כגון שאדם מברך ומודה על הרעה, הודאה זו תביא בעקבותיה הודאות אחרות, והן יהיו בצדק הנראה והנגלה.

וזאת מפני שכאשר יהודי מתאנח על שרע לו וכואב לו, הרי שמשמים מבקשים להראות לו כי אנחה זו אינה ראויה להשמע ממנו, שכן יכול להיות גרוע בהרבה יותר, וגם אם כעת אין טוב לו, אין מהראוי שיתאנח אלא שיודה על כך שאין מצבו גרוע יותר, וכדי שאכן ידע זאת, הרי שמזמנים לו סיבות להאנח יותר ויותר, וכך האנחה גוררת אנחה, וחוזר חלילה.

לעומת זאת, כשאדם מודה ומשבח להקב"ה בכל מקום ובכל מצב, הרי שמשמים אומרים לעומתו: אם אפילו על מצב כזה הוא מודה ומשבח, הרי שעל אחת כמה וכמה הוא יודה וישבח כשתבוא לו טובה גדולה, וכשהוא מודה גם עליה, מוסיפים לו טובות וישועות, כדי לשמוע ולראות כיצד הוא מוסיף ומודה יותר ויותר.

לפיכך, הסביר הרה"ק מרוזין לבתו, עצה טובה היא לאדם שלא להתאנח כלל, אפילו כשיש סיבה צודקת, כדי לא לגרור סיבות לאנחות נוספות, אלא לקבל תמיד את דין

שמים באהבה וברצון, בהלל ובהודאה, וכך זה ישפיע עליו ממרומים שפע של ברכה והצלחה.

כיון שראה הרה"ק מרוזין כי דבריו היוצאים מן הלב מתקבלים ונכנסים אל הלב, המשיך ואמר: בתי, הבה ואספר לך מעשה שהיה לפני שנות דור ודור וממני תראי ותקחי מוסר לצדקת דבריי אלו:



סוחר גדול היה במדינה רחוקה שעשה חיל בעסקיו וראה בהם ברכה רבה. מייבא היה בספינות סחורה רבה של מיני טקסטיל, בדים משובחים ויקרים, משי וקטיפה, ועוד שלל סוגים שונים של אריגים העולים על שולחן מלכים. מכל אותם סוגי הבדים, שנמכרו במחירים גבוהים, היו הלקוחות תופרים בגדים יוקרתיים, אם לחיי היום יום ואם לשמחות ולאירועים שונים, או מכינים מהם וילונות מפוארים ומפות שולחן נהדרים.

המסחר היה תוסס מאוד ואותו עשיר היה עסוק ראשו ורובו בניהול עסקיו המסועפים. עבודה רבה השקיע הסוחר גם בחלק הייבוא, למצוא את המקומות המיוחדים בהם מיוצרים הבדים שאין בדומה להם בכל מקום אחר ואיש אינו מכיר אותם, לבחור את הדגמים והעיצובים המעניינים והיפים ביותר, להזמין את הכמויות הנכונות ולדעת לגוון ולחדש כדי להפתיע את הלקוחות. כך גם היה הסוחר עמל בתחום השיווק, לפתוח נקודות מכירה במקומות נכונים, ליצור קשרים טובים עם סיטונאים וסוחרים בדים גדולים, ואף לתת שירות טוב לחייטים פרטיים שהגיעו וביקשו לקבל את הסחורה המשובחת.

ראוי היה שהסוחר ייתן שבח והודאה לקב"ה שזיכה אותו במסחר כה גדול שמניב לו רווחים נאים ביותר, כך שיש בידו לפרנס את משפחתו בכבוד ולהשיא את צאצאיו כמנהג בעלי בתים חשובים. אך לא זו בלבד שמזמורי הודאה ודברי שבח לרבנו של עולם לא היו שגורים על לשונו, אלא שגם מנהג גרוע היה לו: שלא לשמוח בחלקו ותדיר להיות מלא טענות ומענות כרימון.

הרגל נעשה טבע ואותו סוחר היה רגיל להתלונן ללא הרף, על דברים מוצדקים ועל

דברים שאינם מוצדקים. מחבב היה להשים את עצמו כאומלל ולבכות כביכול על רוע מזלו ושפל גורלו. אדם שלא היה מכירו והיה משוחח עמו כמה דקות, היה מקבל תחושה שבאדם אומלל עסקיני, ביש גדא ושלומיאל בכל מעשיו, והפרוטה אינה מצויה בכיסו. בעוד שכמובן האמת הייתה הפוכה לחלוטין.

גם עם מכריו היה נוהג הסוחר לשוחח על מסחרו ולהעצים כל כשלונו או הפסד מינימלי כאילו מדובר בחורבן ביתו. גליל בד כי הוכתם בקצהו או אריג מסוים שנקרע מעט, היה הסוחר הופך זאת לטרגדיה של ממש. עוסק בזה ללא הרף והפסד של פרוטות מעטות היה נראה כהפסד של סכום אדיר.

התנהגות זו לא נשאה חן בשמי מרומים ובבית דין של מעלה הוחלט כי יש ליישם אצלו את הכלל העתיק: "אנחה גוררת אנחה". אם עשיר זה נאנח על לא דבר, הרי שצריך להראות לו שיש סיבות נכונות ואמיתיות כדי להאנח, רחמנא ליצלן. מאותו זמן שבו התקבלה ההחלטה בשמי מרומים החל מזלו של הסוחר להתדרדר ולרדת מטה מטה, והפסדים שונים ומשונים תקפו את מסחרו.

תחילה נתקע הסוחר עם כמויות גדולות של סחורה שלא הצליח למכור. הלקוחות הנאמנים כבר לא שמרו לו אמונים כבעבר והחלו לקנות אצל סוחרים מתחרים שהחלו לצוץ לפתע. כמובן שהסוחר לא הפסיק להתלונן ולהאנח מול בגידת לקוחותיו, ושוב האנחה גררה אנחה, ובשעה שהסוחר היה משוכנע כי הסחורה החדשה אותה הזמין היא זו שתחזיר אליו את הלקוחות, נודע לו שהספינה שהובילה את המטען היקר טבעה בלב ים וירדה למצולות. הסוחר הגביר עוד יותר את קצב האנחות והטענות, ובמידה שווה, נוספו לו סיבות חדשות להם: מחסניו עלו באש, קנסות הוטלו עליו מרשויות המס, החלטות עסקיות פזיזות ושגויות, עד שבסופו של דבר מצא הסוחר את עצמו יוצא נקי מכל נכסיו והנה הוא עני ואביון.

מכיון שעולליו שאלו לחם והיה עליו לפרנס את משפחתו הגדולה, לא נותרה ברירה לסוחר לשעבר והוא נאלץ לחזור על הפתחים ולאסוף פרוטה לפרוטה כדי למצוא



על הפסוק (במדבר לג כה) **וַיִּסְעוּ מִחֶרֶד וַיַּחֲנוּ בְּמִקְהֵלֹת**, אמרו במסורה: 'במקהלות' שתי פעמים: כאן ובדברי הפסוק (תהלים סח כז): **"בְּמִקְהֵלֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים ה' מִמְקוֹר יְשָׁרָאֵל"**. וכתב בספר 'בן גרני' בפירושו המסורה: "כי כאשר יבוא על האדם פחד פתאום ח"ו, ורואה עצמו בסכנה גדולה, אז אף גם אחרי שעברה הסכנה מעליו, ולאחר שכבר ניצל ממנה, מרגיש עוד הפחד בכל איבריו. והעצה אזי להפיג הפחד מהלב הוא לטייל בין בני אדם במקהלות עם, אשר זה ידבר כה וזה ידבר כה ומתוך כך יתקור דעתו ויצא הפחד מלבבו. אבל באמת לא זה הדרך הישר אבל החיוב הוא לברך ה' במקהלות, והיינו לברך ברכת הגומל. וזה כוונת המסורה 'ויסעו מחרדה' מלשון 'ויחרד העם', אזי 'ויחנו במקהלות' כמו שאמרנו שהחיוב הוא 'במקהלות ברכו את ה'".

ובספר 'מדרשו של שם' כתב: "ויסעו מחרדה ויחנו במקהלות. אפשר לפרש על פי מה שכתבו חז"ל בגמרא (ברכות נד.) 'ארבעה צריכים להודות: חולה וחבוש והולכי מדבר ויורדי הים'. וזהו 'ויסעו מחרדה' - 'חרדה' נוטריקון: חבוש, רעה רמז לחולה הנקרא שכיב מרע, דרך רמז להולכי מדבר, הים, ארבעה אלו כשנסעו וניצולו מן הסכנה, יחנו במקהלות, להודות לשמו יתברך בתוך קהל ועדה ולברך הגומל. וזה לך האות כי ראשי תיבות וסופי תיבות 'ויחנו במקהלות' עולה בגימטריא 'תודה' עם הכולל".



בדרשות רבינו יהושע אבן שועיב (תלמיד רבינו הרשב"א, פרשת מסעי) כתב: "טעם כתיבת המסעות המוזכרים בזו הפרשה וענין שמות המקומות... ויש אומרים, **שהוזכרו השמות ונכתבו, כי כאשר יעבור שם אחד ממנו ידע ויכיר המקומות ויודה וישבח לשם**, כמו שאמרינן בברכות (נד.) 'העובר על מקום שנעשו נסים לאבותינו, אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה'. ויש אומרים, **כי לעתיד לבא יעביר השם אלקינו אותנו בגאולה העתידה באותן המקומות, כמו שכתב הושע והולכתיה המדברה, ואומר** (מיכה ז טו) **'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות', כלומר, לענות שם שירים והלל, ושנדע השמות ונכירם, כי השם הענישם והניעם שם ועשה עמהם כמה נסים ונודה עליהם**".

על כך שהוא מצוי בחיים. הרהר האיש לעצמו: אמנם סובל אני יסורי איוב, רע ומר לי, אך עם זאת כמה עלי לשבח ולפאר לרבנו של עולם על עצם הדבר שאני מצוי בחיים. נעמד האיש ואמר: קודשא בריך הוא, מודה אני לפניך שהחזרת בי נשמתו בחמלה! מודה אני על עצם היותי בחיים ועל רוחי ונשמתו!

מאותו רגע החל תפנית של ממש במצבו של האיש. בת קול יצאה משמי מרומים והכריזה: אם מודה אתה על הטובה - אזי יש להראות לך כי יש טובה גדולה ועצומה מזו. לא חלפה שעה קלה ואותו אדם הרגיש כי גופו מתחיל להתיישר וכי הגיבנת סרה מעמו. בהתרגשות שיש בה ממש פתח האיש את פיו בשבח על הנס שנעשה לו, והנה הוא מרגיש את אותה תחושת שובע שכמוה לא הכיר בתקופה האחרונה. אין מעיו חמרמרים עוד ברעב אינוסופי, אלא שבע הוא ממזונו שאכל.

היה זה תהליך הדרגתי והאיש ראה בחוש שככל שהוא מודה לקב"ה על טובו וחסדו, הרי שהודאה גוררת הודאה, וכל שבח מביא אתו שבח נוסף: צרעתו התרפאה ובשרו הפך להיות טהור ונקי. לאחר שיכול היה לחזור לקבץ כספים על הפתחים, פגש בו אחד מידידיו שזכר אותו ימים מקדם והזדעזע ממצבו העכשווי הקשה והעמיד לו סכום נאה כגמילות חסדים בכדי שיוכל לחזור ולסחור בזה ולעמוד על רגליו. הודה האיש מאוד להקב"ה על כל הטובות שנעשו עימו, וללא הרף חזר והודה שוב ושוב, עד שחזר להיות עשיר גדול ונכבד.

סיים הרה"ק מרוזין ואמר לבתו הנאנחת: הנה רואה את כיצד אנחה גוררת אנחה והודאה גוררת הודאה. מוטב תעשי אם תודי להקב"ה על כל טובו וחסדו עמך, וכך תזכי שיושפע עליך שפע של ברכה וטובה.



על הפסוק (במדבר לג לד): **וַיִּסְעוּ מִיִּטְבְּתָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵבְרָה**, פירש הרה"ק רבי משה יחיאל אלימלך מלברטוב זיע"א, כי מי שאינו מכיר בטובתו של הקב"ה עליו, והרי הוא בבחינת 'ויסעו מיטבתה' - שמסיע עצמו מלהודות על טובות השי"ת רח"ל, הרי הוא מביא את עצמו בכך לידי עברה וזעם, 'ויחנו בעברונה' - לחנות בחרון אף וכעס רח"ל.

את מחייתו ומחיית בני ביתו. למותר לציין שעני זה לא היה מפסיק להיאנח ולבכות את ירידתו התלולה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא.

בהתאם לכלל שאנחה גוררת אנחה אמרו בבית דין של מעלה שהיות ואדם זה אינו מפסיק להיאנח על מר גורלו, כאילו יש לו את הצרות הגדולות בעולם, הרי שאין ברירה אלא להוכיח לו שיש מצבים גרועים יותר מהמצב בו הוא מצוי כעת. באחד הימים הרגיש העני כמין עקצוצים משונים בגופו. העקצוצים הטרידו את מנוחתו ועד מהרה התברר כי הם היו סימן לפצעים אדומים וכואבים שהתפשטו בכל גופו.

מני אותו רגע שהפצעים יצאו על גופו, החלו הבריות להגדירו כחולה במחלת הצרעת המסוכנת והמדבקת. איש לא הסכים יותר שהעני ידפוק על פתח ביתו לבקש נדבה ומתנת יד, כיון שהיה חשש ברור לכך שהוא מסוכן להדביק במחלה נוראה זו את כל מי שעומד בסמיכות אליו. אנשים התריעו בו מרחוק שלא יעז לדפוק על דלתות ביתם, ושלא יביא אותם לידי סכנה. לא נותרה לו ברירה אלא לחטט באשפתות ולמצוא שם מיני מאכלים שעבר עליהם הכלח, ובהם היה משקיט את רעבונו הנורא.

אמנם כבר לא היה לו מי שישמע את תלונותיו וטענותיו, והיה מקום לחשוב שעתה יפסקו טענותיו ואנחותיו ויוכלו מהשמים לחזור ולהטיב איתו, אך לא כך היה הדבר: האיש לא היה מסוגל להיגמל ממנהגו הגרוע, ועדיין היה יושב עם אחיו המצורעים מחוץ לעיר, ומיילל מרות על אומללותו שאין בדומה לה.

כיון שנגזרה הגזירה עליו שככל שירבה באנחותיו גם יירד מצבו מטה מטה, החליטו בשמים כי עדיין יכולים להראות לו שישנם מצבים גרועים יותר. גופו החל להתכופף כאגמון. הוא נעשה גיבן משונה מאוד, ואף מחלה משונה ונוראה נוסף אליה: רעב תמידי, כל המאכלים שהמצורע הצליח לאסוף מהאשפתות לא הצליחו להשביע את רעבונו, וככל שאכל נותר רעב, ואיש לא יכול היה לעזור לו במצבו הנורא.

לפתע פתאום אורו עיניו של העני האומלל ובמקום שידבר קשות כי טוב מותו מחייו ולמה לו חיים במצב נורא כזה, הבין כי עדיין יש לו להודות ולהלל

מליץ יקדיח ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבו דוד חי אבהצרה שליט"א



מִי־הָרֵא חֹזֶה־פֶּא

חֹזֶה־פֶּא דְאֹרֵי־תֵא
יְסוּד הַדָּשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

מ"ב המסעות בכל יהודי במשך חייו

השייכים לנפשו הן שם, מלובשים במאכל או באיזה משא ומתן, ומסבב הבורא ברוך הוא סיבות בכדי שילך האדם הלז שם, על ידי שנותן לו בליבו חשק ומלביש לו הסיבה בדבר מה שיצטרך ליסע לשם, ועיקר הכוונה שיאכל שם וישתה או משא ומתן, ועל ידי זה יעלה הניצוצות ההם.

עבודת העלאת הניצוצות בעסקו בגשמיות

גם ביושבו בביתו מצפים ניצוצות הקדושה שייעלה אותם וכה אמר הקדושת לוי ע"ה (וישב ד"ה או יאמר) שכאשר יישב לאכול ולשתות תהיה כוונתו לשם בריאות גופו לעבודת בוראו, וכן כשעוסק בכל ענינים גשמיים מעניני העולם הזה תהיה מחשבתו לכבוד שמים, ובזה יזכה להעלות את הניצוצות הקדושים אל שורשם, כי בכל דבר גשמי יש מידות כמו אהבה ויראה והתפארות גשמיים, וחיות המידות הגשמיות היא מניצוצות הקדושה שנפלו ממדרגתם, וכשאוכל ושותה בכוונה נכונה וראויה אזי מעלה את התאוה הגשמי אל התאוה הרוחנית, ובזה משיב את המידות הגשמיות אל הרוחניות, ועל ידי תיקון המידות מברר את ניצוצות הקדושה מנפילתם ומשיבים לשורשם בקדושה.

לזכור תמיד מה מבוקשו בעולם

כדי לזכור זאת על האדם לחדד בכל מסעותיו, כי אמנם העולם הזה מלא בהפרעות המסיחות את הדעת משליחותו העיקרית של האדם, אך צריך ויכול לעורר עצמו בכל עת שלא להיחלש בעבודת הקודש, ועל ידי שמשנן לעצמו מהי מטרתו בימי חייו מקבל כוחות להוסיף ולהתעלות כפי שנרמז בדברי המלאך אל יוסף הצדיק בצאתו מבית אביו: 'מה תבקש' (בראשית לו טו), ולימד המלאך את יוסף לחזור ולומר תמיד לעצמו מה מבוקשו בעולם, ודוקא בשעה זו כשהוא יורד לביתו הקדוש של יעקב אבינו, והוא יורד למצרים שהיא ערות הארץ, העצה היא לשוב ולהזכיר לעצמו מהי שליחותו ומה מבוקשו בעולם, ועל ידי שיתיישב בדעתו ויזכור תכליתו בעולם, יהיה בכוחו להתמיד בעבודתו גם בימי ההסתר.

מסעות האדם לברר ניצוצות

הקדושה הנמצאים במקום ההוא

ויש להעמיק בדבר מאחר וזו הדרך אותה עובר כל איש מישראל אשר נשתלח לעולם הזה, דהנה העולם הזה הגשמי מלא ניצוצות קדושים בכל מקום, וכן היתה דרכו של הבעל שם טוב הקדוש ללמד הבאים לחסות בצלו שתהיה עבודתם לברר הקדושה בכל דרכיהם, כי כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו, ואפילו כל הענינים הגשמיים צריך לעשותם באופן שיצא מהם כבוד שמים, ולהתכוין במעשיו להגביה ניצוצי קדושה אל שורשם למעלה, וזהו תכלית עבודת כל אדם שיהיו כל דרכיו ופעולותיו לשם שמים לצורך עבודת גבוה.

וכן מבואר במאור עינים (מטות ד"ה וידבר) כי זהו הטעם שצריך כל אחד ליסע זה למקום פלוני וזה למקום פלוני, כי הנהגת הבורא יתברך שמו שהוא יודע כי חלקי ניצוצות

אֵלֶּה מִסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו' עַל פִּי ה' (לג א-ב). ידועים דברי אור שבעת הימים מרנא בעל שם טוב ע"ה כי מ"ב המסעות שעברו ישראל נמצאים בכל אחד מיום היוולדו עד שובו לארץ החיים העליונה. ובכל אלו עליו לדעת כי רק 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו' וכל העובר עליו הוא בהשגחה פרטית מאיתו יתברך שמו הטוב ומטיב לכל.

ולכך נכתב בתורה סדר המסעות בפרוטרוט וכלשון בעל דגל מחנה אפרים (ד"ה ויכתוב) משם זקיניו הבעש"ט ע"ה: ובוודאי נכתבו המסעות בתורה להורות הדרך הישר לאיש הישראלי לידע הדרך אשר ילך בו כל ימי חייו ליסע ממסע למסע, וידוע שכל המסעות הם בחינת קדושים וטהורים וכו' ואם היו נוסעים ובאים למסעות הנ"ל ולא ישנו אותם במעשיהם, בוודאי היה מאיר להם כל מסע ומסע באור הגנוז בתוכו, ודי בזה למבין. עכ"ל"ק.

מִי־הָרֵא דְפִלְיָאָה

הלומד גמרא דומה כמי שיושב בארץ ישראל וזוכה לאורותיה

כִּי אַתֶּם בָּאִים אֶל הָאָרֶץ כְּנָעַן זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפְּלֶן לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ כְּנָעַן לְגַבְלִיתָהּ (לד ב).

האירו לנו הצדיקים ע"ה, שכאשר רבינא ורב אשי רצו לחבר את הגמרא הקדושה בבבל, מה עשו, הרי יודעים אנו כי אירא דארץ ישראל מחכים (ב"ב קנח:), הכיצד יכלו לייסד יסוד של קדושה מרוממת כל כך כמו התלמוד בבלי.

מובא על כך מצדיקים (מובא בפתגמין קדישין רמזי הרה"ק מו"ה אהרן מזיטאמיר זצוק"ל אות י"ב), כי ישבו בין שני הרים, ועשו השבעות ובאו ד' עננים והקיפו אותם מארבע רוחות השמים, לאחר מכן עשו שוב השבעות והביאו לתוך העננים אור קדוש מארץ ישראל וכך החכימו וייסדו בקדושה ובטהרה את התלמוד בבלי שמאיר עיניהם של ישראל בגלות.

ממשיך רבי אהרן מזיטאמיר ואומר, שמאז נשאר כח זה לעולם, ומי שלומד גמרא דומה כמי שיושב בארץ ישראל ויזכה לאורות ארץ ישראל.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

גבולות הארץ הם מים ללמד שצריך טהרה כדי להיכנס אליה

דארץ ישראל ולכן במחנהו תשרה הברכה, ועל כן מצינו בכמה וכמה צדיקים שנהגו בקדושת ארץ ישראל אף כשהיו בחוץ לארץ ישראל. וכן מצינו שהתבטאו כך על מקום מנוחת הצדיקים שיש בו מקדושת הארץ. ++6

הלומד תורה לשמה מושך על עצמו קדושת הארץ אף אם הוא בחו"ל

בדברי הצדיקים התבארו עוד אופנים שבהם יכולים למשוך קדושת אויר ארץ ישראל אף שנמצאים חוצה לה. רבינו החתם סופר כותב כי כשלומד תורה לשמה מביא עליו קדושת הארץ, וכך אומר בדרשותיו (דרשות לחינוך ס"ת), הנה אמרו חז"ל (מנחות קי). 'ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה' (מלאכי א יא), אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום, מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי. נמצא אם כן, שבכל מקום שעוסקים בתורה לשמה הרי הוא ארץ ישראל.

בתי כנסיות ובתי מדרשות והסוכה שבחו"ל יש בהם קדושת ארץ ישראל

ומובא בגמרא (ברכות ח.): אמרו ליה לרבי יוחנן, איכא סבי בבבל. תמה ואמר, 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה' כתיב (דברים יא כא), אבל בחוצה לארץ לא. כיון דאמרי ליה, מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר, היינו דאהני להו. כדאמר רבי יהושע בן לוי לבניה, קדימו וחשיכו ועיילו לבי כנישתא, כי היכי דתורכו חיי. ולכאורה עדיין קושיא במקומה עומדת, הרי כתוב בפסוק 'על האדמה'. מבאר **המהרש"א** (ח"א ד"ה הנוגעים בנחלה), על פי האמור בגמרא מגילה (כט.), עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, לפיכך גם המשכימים והמעריבים לבית הכנסת כאילו והם נמצאים בארץ ישראל.

עוד אפשר לומר, כי המשכימים והמעריבים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, מלבד קדושת בית הכנסת זוכים גם לקדושת התורה שהעוסקים בה נמצאים באויר ארץ ישראל.

והצלחה' שמאחלים בהם יהודים זה לזה, שקיים הבדל גדול ביניהם, 'ברכה' הרי היא מעל דרך הטבע, ו'הצלחה' הינה בדרך הטבע. לשון 'ברכה', ביארוה בספרן של צדיקים ע"ה, מלשון 'המשכה', כמו שאמרו במשנה (כלאים פ"ז מ"א) 'המברך את הגפן, והכוונה שמכופף זמורת הגפן לארץ וממנה נמשכת נטיעה חדשה, ובדרך זו הוא הביאור בלשון 'ברכה' שבהם ממשיכים את ההשפעות האלוקיות ומגלים אותם בארץ, וכך נוספים עוד מקומות בהם מתגלה לעין כל הנהגת הקב"ה וברוך שמו.

על פי זה ביאר **היהודי הקדוש מפרשיסחא ע"ה**, כי 'הצלחה' בדרך הטבע יכולה שתהיה גם מחוץ לארץ ישראל, אך 'ברכה' שהיא מעל לדרך הטבע אינה יכולה לחול כי אם בארץ הקודש, וכנאמר (תהלים קלד ג) 'ברכך ה' מציון', שכל הברכות מגיעות וחלות בארץ ישראל הקדושה.

אם מקדש עצמו הרי שמקדש סביבותיו בקדושת הארץ

וממילא תחול הברכה בכל מקום הוסיף הרה"ק רבי דוד מלעלוב ע"ה, שגם בחוץ לארץ תוכל לחול ברכה, והיינו אם מקדש עצמו מלמטה ומלמעלה, ואפילו ד' אמות שלו, בקדושה וטהרה, אזי תחול הברכה בנכסיו אפילו בחוץ לארץ, כי זהו גם כן בחינת ארץ ישראל.

סביבות הצדיק וד' אמותיו קדושים בקדושת הארץ

אך צריך להבין הכיצד יכולה הברכה לחול באוהלי הצדיקים והמקדשים עצמם בכל חייהם אף שהם בחוצה לארץ ויודעים אנו כי אויר ארץ ישראל הוא המסוגל שתימשך ברכה. הדברים מבוארים בדברי קדשו של הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה **בנועם אלימלך** (ליקוטי שושנה ד"ה א"י שמחה): ידוע שעיקר החיות של כללות ישראל אינו אלא בארץ הקדושה, השם יתברך יקבץ נדחינו מהרה למקום חיותנו. אך הצדיק הדבק בהבורא יתברך שמו ובשמו הגדול יש לו חיות אף בכל מקום שהוא, עכד"ק. שהצדיק מושך רצועה מארץ ישראל שבה יש אוירא

כי אתם באים אל הארץ כנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה ארץ כנען לנבלתיה (לד ב). ככל הדברים המוזכרים בתורה שאינם סיפור דברים חלילה, כך גם עניין גבולות הארץ אינו דבר של מה בכך, שכן כל השפעות ארץ הקודש וכל האמור בה נמצא בתוך גבולות אלו.

רבינו הרמ"ק ע"ה (אור יקר לך שער ב' ס"י ז) פתח צוהר לפנימיות הגבולות, שבכל הגבולות של ארץ ישראל הכתובות בפרשתנו יש מים. הגבול המזרחי הוא הירדן, ככתוב (פסוק יב) 'ירד הגבול הירדנה והיו תוצאותיו ים המלח'. הגבול המערבי הוא הים הגדול, ככתוב (פסוק ו) 'וגבול ים והיה לכם הים הגדול'. הגבול הדרומי הוא נחל מצרים, ככתוב (פסוק ה) 'ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים'. והגבול הצפוני הוא נהר פרת.

ולרמזו בא כי כל הנכנס לארץ ישראל שבה אויר הקודש, מחוץ לארץ שהאויר שבה טמא, צריך בכניסתו לטבול ולטהר עצמו תחילה ורק אחר כך יכנס, כשינהג כך זוכה בכניסתו ומתקדש בתוספת נשמה.

קבלת התפילות - בארץ ישראל

האויר הקדוש של ארץ ישראל גורם שתהיה תפילתו רצויה בשמים, כפי שכתב **המקובל האלוקי רבי נתן שפירא ע"ה** בחיבורו **טוב הארץ** (טז ע"ב), מפני שאין אותם האותיות המתהוות מהפה מתלבשות באויר טמא, ולכן הם רצויות ונעשות תיכף עטרה וכותרת על ראש מלכו של עולם. וזה רמז 'ה'נה צ'עקת ב'ני ישראל באה אלי' (שמות ג ט) ראשי תיבות 'הצב"י', רוצה לומר כי בארץ הצב"י תיכף אני מקבל בעצמי הצעקות והתפילות של בני ישראל לא ע"י מלאך אלא אני בעצמי, מה שאין כן בחוץ לארץ שצריכין להתלבש באויר טמא ויש כמה מקטרגים עליהם עד התכנס בארץ, ואחר כך צריכים טהרה וניקיון כדי לעלות למקום גבוה.

ברכה מעל דרך הטבע - בארץ ישראל

גבולות הארץ הקדושה מכוונים כנגד ארץ העליזונה וכל הברכות מלעילא חלים בה, כפי רואים אנו בלשונו' ברכה

כח הקבלה בפיו מסייע לקדש גם המעשה

הכתוב את הפה לפני הלב, והרי הדרך היא שמחשבת הלב קודמת לדיבור הפה. אלא לפיכך הקדים הפה קודם ללב להדגיש כי עיקר מעלת המחשבה כשמוציאה בפיו, שכן מחשבה שהאדם מוציאה בפיו יש לה יתרון כוח על פני מחשבה שאינה אלא בהרהור הלב.

והנה בגמרא אמרו (קידושין מט:): שהמקדש את האשה על מנת שהוא צדיק חוששים לקידושי שמה הרהר תשובה בליבו, וצריך להבין מדוע לא חוששים כך בכל פסולי עדות שמה הרהרו תשובה בליבם, ופירש **בלחם משנה** (אישות פ"ח ה"ה) שהמקדש אשה הרי אמר בפירוש שהוא צדיק גמור, ולכן יש לחשוש ביותר שמה הרהר תשובה בליבו, אבל פסולי עדות שלא אמרו מאומה אין לנו לחשוש שמה עשו תשובה. ויש להוסיף ביאור בדבריו שמחשבה שמוציא האדם בשפתיו יש לה תוספת כוח על פני מחשבה גרידא, וכיון שאמר בפיו שהוא צדיק לכן יש יותר תוקף למחשבתו וחוששים לקידושו, ובזה יובן שפיר לשון הכתוב 'בפיך ובלבבך לעשותו', הקדים את הפה לפני הלב, כי מאחר שדיבר והוציא בפיו שהוא צדיק לכן יש לחשוש ביותר למחשבתו ולהרהור ליבו, אבל בלי הקדמת דיבור פיו אין לחשוש למה שהוא מהרהר בליבו.

הקבלה בפה מסייעת לקיים הדבר למעשה

וכל קבלה טובה ורצון טוב של האדם יש תועלת מרובה אם מוציא הדבר בפיו, כי פה האדם מקודש בקדושת כלי שרת, ומשום כך הקדימו הכתוב לפני 'ובלבבך', ועל ידי שמקבל על עצמו בדיבור ואמירה מקבל תוספת כוח לעמוד בקבלתו הטובה, וכמו שנרמז כאן בפסוק 'בפיך ובלבבך לעשותו', על ידי הקדמת הדיבור והמחשבה 'בפיך ובלבבך' זוכה להוציא הדברים אל הפועל 'לעשותו', כי מן המחשבה והדיבור נבאיים מלאכים טובים המסייעים בידו להשלים מחשבתו ולהוציאה אל הפועל.

לשמר עד כמה שניתן את ההתלהבות הראשונה שלא יבוא לבחינת 'מצות אנשים מלומדה' (ישעיה כט יג), שעל כך מתאונן הנביא 'ען כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה'. ועל כך בא ציווי התורה (דברים כג כד) 'מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת', ופירש **התפארת שלמה** (לשבועות ד"ה זכור) שמדרך העולם בשעת הנדר האדם נודר בחשק נמרץ ואחר כך מתקרר החשק, ולזה מעורר הכתוב 'ועשית כאשר נדרת', באותה התלהבות שהיתה בך בשעת הנדר, 'מוצא שפתיך תשמור' להעלות בזכרוןך בשעת העשיה את החשק והרצון שהיו לך בשעת הנדר. שעל ידי שהאדם מקבל על עצמו בלב שלם לעבוד את ה' יתברך, הקבלה עצמה נותנת בו את הכוח להוציאה אל הפועל ולקיים מה שקיבל על עצמו, כמו שכתב **בשפת אמת** (כי תצא תרל"ח ד"ה מוצא) על הכתוב 'מוצא שפתיך תשמור' שעל ידי כן 'ועשית כאשר נדרת', כי קבלת האדם עושה רושם לסייע בידו.

תוקף המחשבה כשמוציא אותה בדיבור

הכתוב אומר (דברים ל יד) 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו', ונרמזו בפסוק זה שלושת חלקי העבודה, מחשבה דיבור ומעשה, והם הכוללים את כל עבודת ה' מתחילה ועד סוף. וראשי תיבות של 'בפיך ובלבבך לעשותו' הם 'בו"ל', וכן ראש ואמצע וסיום התורה גם כן האותיות 'בול', כי התורה פותחת באות ב"ת של 'בראשית', ואמצע התורה באות ו"ו של 'גחון' (ויקרא יא מב), וסיום התורה באות למ"ד של 'ישראל'. כי באותיות אלו נרמזו יסוד כל התורה 'בפיך ובלבבך לעשותו' דהיינו 'דיבור מחשבה ומעשה'. אמנם צריך להבין מפני מה הקדים

איש כי ידור נדר וגו' ככל היצא מפיו יעשה (ל, ג). ראשית דברינו נקדים להתבונן, מפני מה הוא הדבר, שבעת שמתעורר האדם לעשות מצוה הרי שהוא מלא התלהבות והשתוקקות לקיים אותה כהוגן בכל דקדוקיה וכוונותיה, אך כשמתחיל לקיים את המצוה בפועל נחלשת התלהבותו ואינה עולה בידו כרצונו, כי מדרך הטבע ככל שחולף הזמן מתמעטת ההתלהבות כמצות אנשים מלומדה. אולם ביאור העניין כפי שביארוהו צדיקי אמת ע"ה, כאשר מעורר האדם את הרצון אין מבחין בכך אלא הקב"ה, התלהבות זו שמורה היא מן המקטרגים ועולה לרצון, אבל כשמקיים את המצוה במעשה מתגלה הדבר ליצר הרע, או אז מתעורר כנגד האדם להסיח דעתו ולהפריע לו בקיום המצוה.

אם כן מהי העצה להינצל מקטרוג היצר. יעשה כסדר הזה, לפני קיום המצוה יקבל על עצמו בדחילו ורחימו לקיים המצוה במסירות נפש, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, וייחשב (קידושין מ. מ.), ויחשב לו כאילו קיים את המצוה בשלימות כרצונו, ועל ידי זה נחלש כוח היצר ואינו יכול למנעו מקיום המצוה, אחרי שכבר נרצתה מחשבתו הטהורה, ומעתה שוב יוכל לעשות המצוה בהתלהבות כשאיפתו.

ועל דבר זה כתבה תורתנו (להלן ל ג) 'איש כי ידור נדר וגו' ככל היוצא מפיו יעשה', כפי שביאר **השפת אמת** (מטות תרל"ט ד"ה במדרש ונשבעת) להבין מדוע כתבה תורה 'ככל' בכ' הדמיון, היה לה לומר 'כל היוצא מפיו יעשה'. אלא כותב השפת אמת יסוד גדול, וכאמור, כי להגיע לדרגה שהאדם יעשה באותה ההתלהבות שהיתה לו בתחילה כמעט ואין אפשרות כזאת, והלא 'אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו' (ע"ז ג), לכן אמרה תורה 'ככל' - עשה קרוב ככל שתוכל להתלהבות שהיתה לך בראשונה.

הקבלה בדיבור פיו מועילה לשמר ההתלהבות

על כל אדם מוטל לעשות פעולות כדי

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לנעוץ ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל עיצוב ועימוד: שוקי קנר





דברי יהזקאל
 בני יששכר
 בת עין
 אור לשמים
 תפארת שלמה
 צדקת הצדיק

אוהב ישראל
 עבודת ישראל
 מאור ושמש
 מנחם ציון
 יסוד העבודה
 זרע קודש

בעל שם טוב
 תולדות יעקב יוסף
 נועם אלימלך
 קדושת לוי
 חיים וחסד
 יושר דברי אמת

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

☎ להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 ודגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com